En kvalitativ undersøgelse af grund- og hovedforløbselevers forklaringer på, hvorfor de stopper et uddannelsesforløb på SOSU C

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium
marts 2013

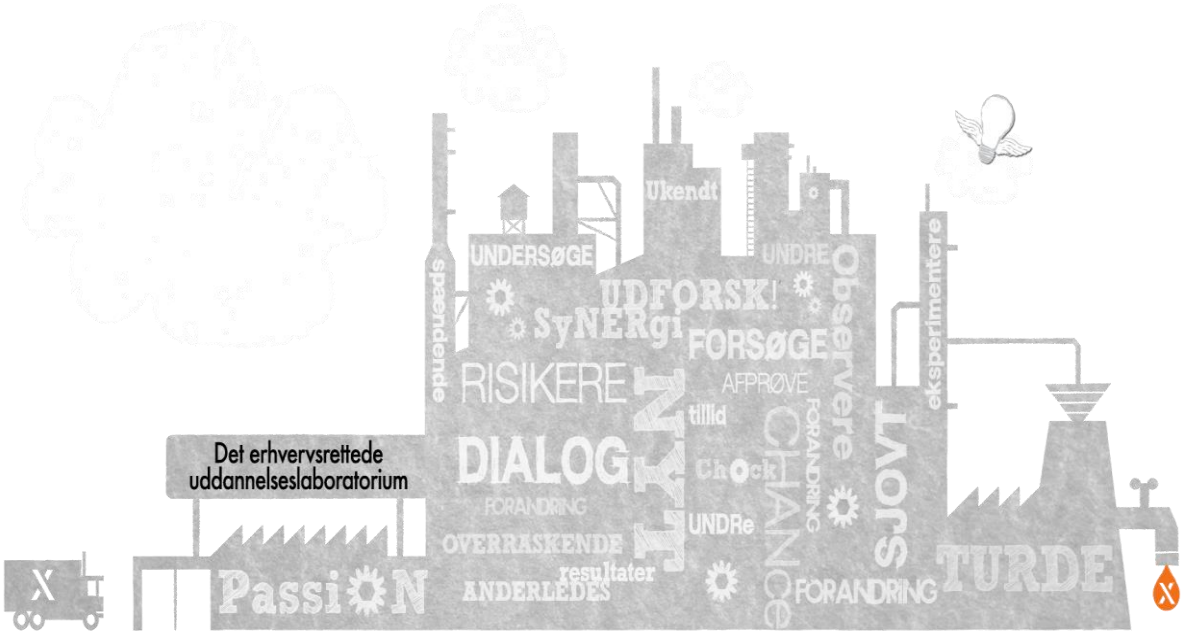

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium

Region Hovedstaden

DEN EUROPÆISKE UNION
Den Europæiske Socialfond
Vi investerer i din fremtid

En kvalitativ undersøgelse af grund- og hovedforløbselevers forklaringer på, hvorfor de stopper et uddannelsesforløb på SOSU C

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium
marts 2013

Undersøgelsen er udarbejdet under rammerne af Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium, som er bevilliget af Den Europæiske Socialfond og Region Hovedstaden, af antropolog Mette Kristensen og kvalitetskonsulent Ole Roemer. Undersøgelsen er udført på partnerorganisationen Social og Sundhedsuddannelses Centret.

For information on obtaining additional copies, permission to reprint or translate this work, and all other correspondence, please contact:

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium /v Teknisk Erhvervsskole Center og Professionshøjskolen Metropol.

TEC
Nordre Fasanvej 27
2000 Frederiksberg C

Metropol
Tagensvej 18
2200 København N

Projektchef Dorrit Sørensen,
doso@phmetropol.dk
+45 72 48 70 09

Copyright 2013, Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium

Region Hovedstaden

DEN EUROPÆISKE UNION
Den Europæiske Socialfond
Vi investerer i din fremtid

Forord

Denne rapport er udarbejdet i SOSU C´s regi og indgår som en del af skolens arbejde med at fastholde elever på uddannelsen. Skolen har i forbindelse med et øget frafald blandt elever på grund- og hovedforløb ønsket at få indblik i, hvilke forklaringer og årsager der, set fra elevernes perspektiv, ligger til grund for beslutningen om at stoppe.

Formålet med undersøgelsen er at tegne et billede af, hvilke begrundelser der er dominerende/fremtrædende, samt at få en dybere indsigt i, hvorledes den enkelte elev navigerer i forhold til de strabadser og udfordringer, der opstår undervejs i uddannelsen, og som fører til beslutningen om at stoppe. Nærværende rapport består af to dele, en kvalitativ kortlægning af elevernes forklaringer samt en kvalitativ analyse af enkelte elevers uddybende begrundelser.

SOSU C ønsker med udgangspunkt i rapportens resultater at bruge elevernes forklaringer som afsæt for det videre arbejde med at få flere elever til at gennemføre deres uddannelse.

En stor tak til alle tidligere og nuværende elever, der har bidraget med deres erfaringer, uden hvis hjælp det ikke havde været muligt at lave denne rapport.

Indholdsfortegnelse

Resume **1**

1. Indledning og baggrund **5**

Formål med rapporten 5
Rapportens opbygning 5
Antropologisk tilgang 6

Del l - Kortlægning **7**

2. Kort om den kvantitative undersøgelse **7**

3. Grundforløbs-elevers forklaringer **7**

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med? 7
Var det en god eller dårlig beslutning at stoppe? 10
Kunne SOSU C have gjort noget? 12
Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte? 12
Hvad laver den tidligere elev nu? 13
Sammenfatning 14

4. Trin 1, hjælperelevers forklaringer **15**

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med? 15
Var det en god eller dårlig beslutning at stoppe? 18
Kunne SOSU C have gjort noget? 20
Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte? 21
Hvad laver den tidligere elev nu? 22
Sammenfatning 23

5. Trin 2, assistentelevers forklaringer **25**

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med? 25
Var det en god eller dårlig beslutning? 28
Kunne SOSU C have gjort noget? 30
Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte? 30
Hvad laver den tidligere elev nu? 31
Sammenfatning 32

6. PAU, Pædagogisk assistentelevers forklaringer **34**

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med? 34
Var det en god eller dårlig beslutning? 36
Kunne SOSU C have gjort noget? 37
Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte? 37
Hvad laver den tidligere elev nu? 38
Sammenfatning 39

7. Del - konklusion **40**

Sammendrag på tværs af uddannelser 40

Del ll – Uddybende forklaringer **43**

8. Kort om den kvalitative undersøgelse **43**

9. Mødet med skolen og klassekammerater **43**

Skolen og de andre elever 43

10. Tvivl og udfordringer **44**

At fastholde interessen 44
Faglige niveau og personlige udfordringer 45
Imødekommenhed og anerkendelse 48
Forventninger, krav og rolle 49
Ansvar som forældre 50

11. Elevernes handlingsstrategier når de stopper **51**

Fravær som handlingsmulighed 51
Selv at sige op eller at blive opsagt 51

12. Perspektiver på elevernes udfordringer **52**

Erfaring – barriere eller ressource? 52
Forventninger og afklaring 53
Rolle og krav under praktikforløbet 53
Relationer – i klassen og i praktikken 54

Appendiks A: **55**

Uddybende om metode til kortlægningen 55
Sammensætning af stikprøve 55
Telefoninterview 55
Uddybende om kvalitative interview 57

Appendiks B: **59**

Bilag I 59

Appendiks C: **64**

Bilag II 64

Appendiks D: **67**

Bilag III 67

Resume

Nærværende rapport beskæftiger sig med, hvorfor grund- og hovedforløbselever stopper på et påbegyndt uddannelsesforløb på Social- og sundhedsuddannelses Centret, SOSU C. Rapporten er baseret på en spørgeskemaundersøgelse og uddybende interview med elever, der er stoppet på et uddannelsesforløb. De to typer af indsamlet data viser henholdsvis, hvad de mange elever ser som den vigtigste årsag til afbryde deres uddannelsesforløb, samt hvordan de enkelte elever begrunder beslutningen, når det stopper.

Hovedtræk fra kortlægning

Rapporten viser, at antallet af *grundforløbs-elever,* der oplever, at de ikke er klar til at gå på grundforløbet, tegner sig for den største andel af forklaringer på frafald, hvilket tyder på, at valg af uddannelsesretning er en beslutning, det kan være vanskelig at træffe. De næststørste forklaringskategorier fordeler sig på tre begrundelser, der handler om, at eleven hellere vil noget andet, har personlige vanskeligheder eller har det svært med kammerater og/eller lærer. Undersøgelsen viser også, at en del af eleverne mister motivation til at fuldføre forløbet, da de betragter sandsynligheden for at blive optaget på Pædagogisk assistent uddannelse efter afsluttet grundforløb som minimal. Endvidere tillægges et godt socialt miljø i klassen ligeledes betydning for lysten til at gennemfø re grundforløbet.

Kortlægningen viser et bredt spektrum af vigtigste årsager til frafald blandt *hjælper-eleverne*. Dog tegner forklaringen `det var ikke lige det` sig for den største andel, hvilket tyder på, at en stor det af hjælper-eleverne af forskellige grunde finder ud af, at de uddannelsen alligevel ikke matchede det, de havde forventet. De efterfølgende to begrundelser handler om elevernes livsomstændigheder, dvs. sygdom, økonomi, praktiske forhold fx skilsmisse eller lignende, der betyder, at eleverne bliver nødt til at stoppe på uddannelsen. Den fjerdestørste forklaringskategori relaterer sig til problemer i forbindelse med praktikforløbet og drejer sig om utryghed og oplevelser af manglende imødekommenhed fra praktikstedets side. To andre forklaringskategorier handler om at være fagligt udfordret og at have en oplevelse af ikke at egne sig til at blive hjælper.

Antallet af *assistent-elever*, der tillægger `problemer i praktikken` den vigtigste årsag til beslutningen om at stoppe på uddannelsen, udgør den største andel af forklaringer. Dette kunne pege på, at særlige forhold vedrørende praktikforløbet, dvs. måden som eleverne modtages på og skal indgå i arbejdet og læringen under praktikforløbet, giver dem udfordringer, som de af forskellige årsager ikke er klædt på til at håndtere. Den næststørste begrundelse drejer sig om egen eller nærtståendes sygdom. Derefter følger kategorien ´ikke få det hele til at hænge samme`, der handler om elevernes livsomstændigheder, dvs. økonomi, vanskeligheder i privatlivet og udfordringer med at udfylde både forældre- og elevrolle på samme tid. Som den fjerdestørste forklaringskategori er manglende godkendelse af praktikforløbet, hvilket forklares med

samarbejdsproblemer, eller at eleven på andre måder er presset. En mindre andel af assistent-eleverne finder ud af, at uddannelsen alligevel ikke er noget for dem.

Rapporten viser, at *pædagogisk assistent-elevers* vigtigste årsager til at stoppe på uddannelsen er sammensatte, dog tegner forklaringen `blev opsagt´ sig for den største andel af forklaringer på frafald. Opsigelserne er begrundet i fravær, der dog ikke altid kan relateres til sygdom. Den næststørste forklaringskategori drejer sig om, at eleverne ikke er klar til at uddanne sig. De efterfølgende to begrundelser handler om manglende motivation og lyst til at uddanne sig, samt at undervisningsform og faglige niveau ikke altid opleves som tilfredsstillende. En mindre del af eleverne tillægger problemer i praktikken samt en lav elevløn, som de vigtigste årsager til at stoppe på den pædagogiske assistent-uddannelse.

Endvidere viser rapporten, hvornår respondenterne stoppede, om det var en god eller dårlig beslutning, hvem eleven talte med i forbindelse med beslutningen om at stoppe, om eleven oplevede at skolen/praktikken interesserede sig for, at de fuldførte, om SOCU C kunne have gjort noget anderledes, og endelig hvad respondenter laver nu?

Fire centrale emner på tværs af undersøgelsens to dele

På tværs af kortlægningen og de uddybende forklaringer tegner der sig fire tematikker/begreber. Fælles for emner er, at de på en og samme tid fastholder og modvirker elevernes motivation eller mulighed for at fortsætte det påbegyndte uddannelsesforløb.

Relationer – i klassen og i praktikken

Elevernes relationer til klassekammeraterne, til lærerne, til praktikvejledere og andre på praktikstedet har afgørende betydning for deres trivsel og motivation for at forsætte på forløbet. Et velfungerende, trygt klassemiljø har i særdeleshed betydning for grundforløbselevers vurderinger af, hvorvidt de ønsker at forsætte på skolen. Et konfliktfyldt forhold klassekammeraterne i mellem kan føre til, at elever vælger at stoppe. For PAU- og hjælper-elever har miljøet i klassen en lidt mindre betydning for deres trivsel sammenlignet med elever på grundforløb. En vanskelig relation til praktikvejleder eller andre på praktikstedet, får betydning for, om eleverne er i stand til at tilegne sig de færdigheder og kompetencer, som der forventes af dem efter endt praktikforløb. Elevernes trivsel undervejs i uddannelsesforløbet har afgørende betydning for deres motivation og mulighed for at gennemføre forløbet. Eleverne tillægger det stor betydning, når de oplever at der er rum for at konflikter kan løses uanset, om det er i forhold til klassekammeraterne, lærere eller praktikvejledere.

Erfaring – barriere eller ressource?

For en del af de frafaldne elever bliver deres arbejdserfaring og kendskab til faget i nogle tilfælde et problem, når de kommer i praktik. Nogle har flere års erfaring som ufaglært eller som hjælper og har kendskab til arbejdskulturen, og hvad det vil sige at arbejde indenfor social- og sundhedsområdet. Hovedparten af dem er overbeviste om, at faget

og uddannelsen harmonerer med det, de gerne vil og kan. Når de kommer i praktik, erfarer nogle af dem, at det er vanskeligt at indgå i rollen som elev, da de er vant til at udfylde en arbejdsmæssig funktion, der tilskriver dem en position som en nødvendig arbejdskraft på stedet. For eleverne kan det opleves som provokerende og udfordrende at skulle modtage råd, kritik samt at være lyttende og uvidende i et felt, som de oplever at have kendskab til. For disse elever kan deres arbejdserfaring og modne alder betyde, at de får vanskeligt ved at gennemføre uddannelsesforløbet, og som sådan er arbejdserfaring og modenhed ikke nødvendigvis en fordel.

For en anden del af eleverne bliver manglende erfaring, forstået som ingen eller begrænset kendskab til social- og sundhedsområdet, et forhold, der gør, at de på forskellige vis overraskes over det, de møder og får vanskeligt ved at håndtere de udfordringer i særdeleshed, når de er i praktik. Nogle af disse elever har ingen eller begrænset kendskab til kultur, normer og adfærd på en arbejdsplads. Når eleverne møder uddannelsen og i særdeleshed, når de kommer i praktik, betyder det, at de må bruge megen tid og energi på, at orientere sig. Den manglende erfaring bliver problematisk, når eleverne oplever, at de træder ved siden af, eller når de erfarer, at faget og kulturen på praktikstedet var anderledes end forventet. For disse elever bliver den manglende erfaring eller modenhed et forhold, der udfordrer deres muligheder for at gennemføre forløbet.

Forventninger og afklaring

Elevernes forestillinger om uddannelsesforløbet, faget og fremtiden er, uanset om de har arbejdserfaring eller ej, et emne, der ligeledes får betydning i deres møde med uddannelsen. For nogle af eleverne er forestillinger om, hvordan det skal blive, og hvordan det så rent faktisk opleves, at være under uddannelse noget, der ikke altid harmonerer. Mange elever fremhæver i deres begrundelse for at stoppe på uddannelsesforløbet, at det alligevel ikke var det. Implicit i dette ligger en antagelse om, at deres forventninger til uddannelsesforløbet og faget var en anden end det, de rent faktisk erfarede. Hvad elevernes overraskes over, fordeler sig over et bredt spekter af emner. Det drejer sig om lønnen, arbejdstid, mødepligt- og mødetid, engagement, det faglige niveau (både for højt for lavt), samt bestemte forestillinger om, hvordan lærere og praktikvejledere forventes at handle og håndtere eleverne og deres ønsker og behov. Hvorvidt diskrepansen mellem forestillinger og faktisk praksis relaterer sig til manglende kendskab til området, til uddannelsen, til faget eller til kravet til dem som elever, giver datamaterialet ingen entydige svar på. Diskrepansen mellem det, eleverne forestiller sig, og det de møder, træder tydeligst frem blandt de unge elever.

Rolle og krav under praktikforløbet

Som elevernes beskrivelser viser, er praktikken et sårbart eller kritisk tidspunkt i uddannelsesforløbet. Det sårbare består for flere af eleverne i, at de har svært ved at afkode, hvad der forventes af dem, og hvad de skal gøre for at honorere kravene, når de er i praktik. En del elever oplever endvidere kommunikationen med praktikvejleder og andre på praktikstedet som problematisk, hvilket i nogle tilfælde betyder, at de bliver

usikre på sig selv og det, de kan. For nogle af eleverne betyder det, at der opstår en voksende tvivl, som de til sidst ser sig nødsaget til at handle på. Praktikforløbet er således et sårbart tidspunkt i uddannelsesforløbet, hvor en del elever erfarer sig personligt og fagligt udfordret.

1. Indledning og baggrund

Denne rapport handler om frafald og fastholdelse blandt elever på SOSU C og er baseret på en kvantitativ og kvalitativ undersøgelse. Den kvantitative del består af en telefonisk spørgeskemaundersøgelse blandt 149 elever, der stoppede et påbegyndt uddannelsesforløb på SOSU C i perioden fra d. 1. januar 2011 til d. 30. juni 2012. Den kvalitative del af undersøgelsen består at 11 uddybende interview med elever, der ligeledes er stoppet på et uddannelsesforløb. I undersøgelsen har vi valgt at lade elevernes begrundelser træde i forgrunden frem for at karakterisere typen af unge, der stopper på et grund- eller hovedforløb på SOSU C.

SOSU C har de seneste år arbejdet med en bred vifte af indsatser, der skal få flere elever til at gennemføre et påbegyndt uddannelsesforløb. Indsatserne mod frafald har blandt andet handlet om at give eleverne mulighed for en tæt og personlig kontakt via skolens mentorordning og et tilbud om psykologisk rådgivning. Endvidere er der etableret et fastholdelsesteam, hvis primære opgave er at gøre fastholdelsesinitiativerne synlige samt at vurdere, om der er behov for nye indsatser.
Resultater fra evalueringer af skolens indsatser mod frafald i 2011(12) har vist sig at have en positiv effekt på fastholdelsen af målgruppen af elever i forhold til de respektive initiativer. På trods af disse resultater kunne det registreres, at skolen havde et højere frafaldsniveau end forventet i 2011, og at denne tendens også gjorde sig gældende for andre erhvervsskoler. Skolen valgte at bruge stigningen i frafald som en anledning til at gennemføre en frafaldsundersøgelse med henblik på at få undersøgt, *hvorfor* elever stopper undervejs i et uddannelsesforløb. Undersøgelsen blev igangsat i efteråret 2012, og resultaterne af undersøgelsen foreligger i nærværende rapport.

Formål med rapporten

Rapportens formål er gennem en redegørelse og analyse af det indsamlede data at kortlægge, hvilke årsager de frafaldne elever tillægger afgørende betydning i forbindelse med beslutningen om at stoppe på et uddannelsesforløb, samt at belyse det komplekse sæt af udfordringer og begivenheder, der ligger til grund her for. I kortlægningen tegnes et billede af de forskellige typer af forklaringer, eleverne giver på det at stoppe på en uddannelse. I afdækningen belyses nuancerne i enkelte elevers forklaringer på beslutningen om at stoppe. Formålet er endvidere, at elev-perspektivet kan bidrage med viden, der kan spejle og kvalificere igangværende og nye indsatser, der skal sikre fastholdelse af elever samt øge antallet af elever, der gennemfører et uddannelsesforløb på SOSU C. Endelig skal resultaterne også indgå som baggrundsmateriale til skolens Handlingsplan for øget gennemførelse 2013.

Rapportens opbygning

Rapporten er inddelt i to overordnede dele. I rapportens første del, som er fra kapitel 3 til 7 vises data fra den kvantitative undersøgelse. I kapitel 3 er en kort introduktion til kortlægningen. I de følgende fire kapitler redegøres for resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen fordelt på uddannelsesforløb. Det vil sige, at kapitel 4

handler om grundforløbselever, kapitel 5 om hjælperelever, kapitel 6 om assistentelever, og i kapitel 7 gennemgås besvarelserne fra pædagogisk assistent - elever. I slutningen af hvert af de fire kapitler er der en sammenfatning. I kapitel 8 konkluderes på den denne del af undersøgelsen. I rapportens anden del, som er fra kapitel 9 til 12, vises data fra den kvalitative undersøgelse og her belyses elevernes uddybende forklaringer på beslutningen om at stoppe på et uddannelsesforløb. I kapitel 13 trækkes udvalgte fokuspunkter fra undersøgelsen frem. I appendiks A uddybes metoden, og i appendiks B, C og D er henholdsvis spørgeskema og interviewguide til grund- og hovedforløbselever vedlagt som bilag.

Rapporten er skrevet, så det er muligt at læse de enkelte kapitler, fokuseret efter netop det uddannelsesforløb, man især er interesseret i, fx sosu-assistenterne.

Antropologisk tilgang

Undersøgelsen tager udgangspunkt i elevernes oplevelse og erfaringer, og i indsamlingen af data har vi valgt primært at tale med tidligere elever, hvorved deres blik på beslutningen om at stoppe på uddannelsen bliver omdrejningspunkt for undersøgelsen og dermed denne rapport. I bearbejdningen at datamaterialet er der lagt vægt på at fortolke og skabe mønstre i elevernes udsagn frem for at karakterisere, hvilke elever der kan betragtes som frafaldstruede. På den måde sætter rapporten fokus på de udfordringer og barrierer, som eleverne oplever, at de møder undervejs i uddannelsesforløbet.

DEL I - KORTLÆGNING

2. Kort om den kvantitative undersøgelse

Denne del af rapporten er baseret på en telefonisk spørgeskemaundersøgelse blandt 149 elever, der har gået på et grund- eller hovedforløb på SOSU C i perioden 1. januar 2011 til 30. juni 2012, men som ikke har fuldført uddannelsesforløbet. Spørgeskemaundersøgelsen består af en kortlægning af grund- og hovedforløbselevers forklaringer på, hvorfor de stopper et påbegyndt uddannelsesforløb.

Spørgeskemaet er udformet med både faste og åbne svarkategorier, således at respondenterne har haft mulighed for at komme med uddybende kommentarer til de på forhånd fastlagte svarmuligheder. De uddybende svar er efterfølgende kategoriseret. Udover spørgsmål vedrørende, køn, alder, uddannelsesforløb er respondenterne blevet spurgt om:

- hvad der var den vigtigste årsag til at eleven stoppede?
- hvornår stoppede eleven?
- var det en god eller dårlig beslutning?
- hvem eleven talte med i forbindelse med beslutningen om at stoppe?
- om eleven oplevede, at skolen/praktikken interesserede sig for, at hun/han fuldførte?
- kunne SOCU C have gjort noget anderledes?
- og, hvad laver eleven nu?

3. Grundforløbs-elevers forklaringer

I dette kapitel vises hvilke svar og uddybende begrundelser, elever fra grundforløb har givet i telefoninterviewet i forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsesforløbet. Gruppen af respondenter, der er stoppet på et grundforløb, omfatter 31 personer.

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med?

Respondenterne blev spurt, hvad der var den vigtigste årsag til, at de stoppede på uddannelsen. Nedenfor ses en oversigt over de otte forskellige kategorier, respondenternes besvarelser er inddelt i. Den lodrette akse viser antal af respondenter, og den vandrette akse viser kategorierne. En nærmere uddybning af de enkelte forklaringskategorier følger her.

Som det ses af oversigten, udgør ***´Ikke parat til uddannelse´*** lidt over 1/5 del af de samlede årsager til frafald. Begrundelserne i denne kategori handler om, at eleven ikke er klar til uddannelsesforløbet, enten fordi eleven oplever sig som ung, uerfaren, eller fordi lærerne ikke mener, at eleven på nuværende tidspunkt er moden eller motiveret nok til at forsætte på forløbet. En enkelt respondent i denne gruppe havde ikke tilstrækkeligt med dansksprogskundskaber og havde således ikke noget at gøre med

manglende motivation eller modenhed. For denne gruppe af respondenter var udeblivelse af parathed i bred forstand afgørende for deres valg om at stoppe på grundforløbet.

I kategorien ***´vil hellere noget andet`*** handler respondenternes forklaringer om, at de undervejs i forløbet blev klar over, at faget ikke matchede det, de ville, eller det de troede, de ville. Og at de i kraft af deres erfaringer som elev på grundforløbet fik

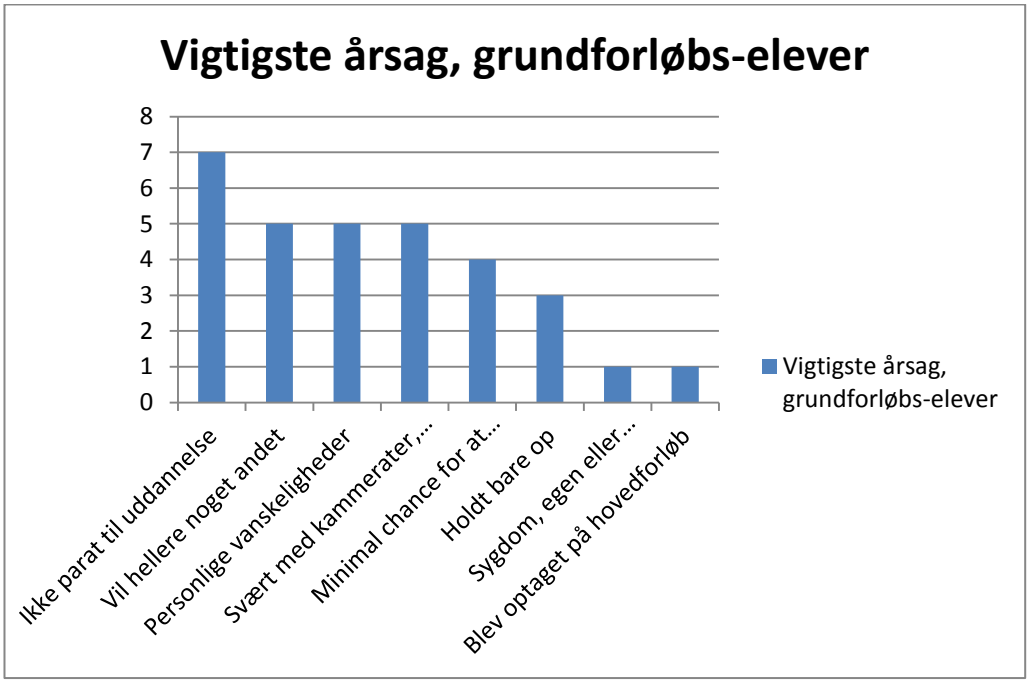

mulighed for at redefinere, hvilken uddannelsesretning de ville orientere sig mod. Respondenterne i denne gruppe kan i en vis udstrækning defineres som afklarede, i hvert fald har de fundet ud af, at social- og sundhedsområdet ikke er det rette felt for dem at være i. Det skal bemærkes, at denne kategori udgør ca. 1/6 del af den samlede gruppe af respondenter.
Hvorvidt respondenterne/eleverne har været i tvivl, om det var den rigtige vej for dem at gå inden de begyndte på grundforløbet, udsiger undersøgelsen ikke noget om. Det er dog ikke usandsynligt, at en del af dem har været usikker på, om de havde truffet det rigtige valg, inden de påbegyndte grundforløbet.

For gruppen af respondenter, der matcher kategorien ***´personlige vanskeligheder´,*** handler deres forklaringer om, at de har svært ved at overskue deres liv, forstået i bred forstand. Enten er de lige flyttet hjemmefra eller har problemer på hjemmefronten med mere, hvilket er omstændigheder, de har svært ved at håndtere, samtidig med at de skal bruge tid på at gå i skole. De oplever deres situation som uoverskuelig hvilket betyder, at de har svært ved at passe skolen. En enkelt af respondenterne giver udtryk for, at psykiske problemer er den primære årsag til at stoppe på uddannelsen. Hvorvidt og i

hvilken udstrækning denne gruppe af respondenter modtager særlig støtte, udsiger undersøgelsen ikke noget om. Disse forklaringer udgør ca. 1/6 del.

Kategorien ***`svært med kammerater, lærere og uddannelsen`*** tegner sig ligeledes for 1/6 del. Kendetegnede for deres forklaringer er, at de på forskellige vis ikke var tilfredse med/ikke trives med og i det sociale samspil på skolen. Det være sig samværet med de andre elever i klassen, med lærerne eller med den måde, hvorpå skolen taklede de udfordringer, som respondenterne/eleverne stødte på undervejs i forløbet. For denne gruppe af respondenter tillægges sociale, pædagogiske eller uddannelsesmæssige forhold årsager til deres valg om at stoppe på forløbet. Disse forklaringer adskiller sig således fra den forrige kategori `personlige vanskeligheder`, hvor egen tilstand tillægges afgørende betydning.

Lidt over 1/8 del af respondenternes forklaringer er kategoriseret som ***´minimal chance for at forsætte på hovedforløb´***. Denne gruppes forklaringer er relateret til strukturelle forhold på uddannelsen. For alle respondenterne gælder, at risikoen for at ikke at blive optaget på hovedforløbet, primært PAU, gør at de ikke så nogen mening i at fortsætte på grundforløbet. De så gennemførsel af grundforløbet som spild af tid, fordi de vurderede deres chancer for at komme ind på PAU som minimale - en enkelt påpeger endvidere, at vedkommende på den baggrund mistede motivationen. Der er enkelte fællestræk mellem denne kategori og kategorien *`ikke parat til uddannelse`*. For begge kategorier er motivation et gennemgående emne. Det særlige ved denne gruppe af forklaringer er forestillinger om, at den nære fremtid ikke vil få et positivt udfald, altså at de ikke optages på hovedforløbet, hvilket påvirker motivationen for at fuldføre grundforløbet.

1/10 del af respondenternes forklaringer er kategoriseret som ***`holdt bare op´*** i det årsagerne til deres frafald ikke har nogen direkte adressat og ej heller kan passe ind under kategorien *`ikke parat til uddannelse`*. Kendetegnende for deres forklaringer er, at de ikke så nogen mening i fortsætte på grundforløbet, men som sådan var der ikke specifikke forhold, der var skyld i, eller havde betydning for deres valg om at stoppe.

I kategorien ***`sygdom, egen eller nærtståendes`*** er forklaringen relateret til valget om at tage plejeorlov for at passe en syg mor.

Kategorien ***`blev optaget på hovedforløb`*** handler om, at én respondent fik tilbud om at begynde på et hovedforløb samtidig med, at vedkommende gik på grundforløbet. Denne og den forrige kategorier udgør hver især 1/33 del af de vigtigste årsager til at stoppe på uddannelsen.

Nedenfor ses en oversigt over, hvornår i forløbet respondenterne stoppede på uddannelsen.

Grundforløb	
Tidspunkt for afbrud	**Antal respondenter**
Skole, begyndelse	6
Skole, midtvejs	11
Skole, slutning	13
Kan ikke huske	1
Grundforløb i alt	31

I begyndelsen af skoleperioden stoppede 6 respondenter, midtvejs var det 11 respondenter og i slutningen af forløbet stoppede 13 respondenter. Beslutningen om at stoppe på grundforløbet blev for hovedparten af respondenterne således taget i slutningen af skoleperioden, dvs. i den sidste del uddannelsesforløbet.

Var det en god eller dårlig beslutning at stoppe?

På spørgsmålet om, hvorvidt det var en god eller dårlig beslutning at stoppe, svarer 19 respondenter, at det var en god beslutning, 4 siger nej, og 8 respondenter ser deres beslutning som både positiv og negativ.

Grundforløb	
God eller dårlig beslutning	**Antal respondenter**
Ja	19
Nej	4
Både og	8
Total	31

Det forhold, at 19 respondenter, dvs. lidt over 3/5 af respondenterne, er tilfredse med deres beslutning om at afbryde uddannelsesforløbet, kan ses som udtryk for, at valget, retrospektivt set, har været hensigtsmæssigt og at de frafaldne elever oplever, at hændelsen har fået et positivt udfald. En del af forklaringerne på, at respondenterne betragter beslutningen som positiv, lægger sig tæt op af de begrundelser, de har givet i forbindelse med, hvad de så som vigtigste årsag til at stoppe på uddannelsen.
I den følgende søjlediagram ses en gruppering af de 19 positive svar og en nærmere forklaring følger.

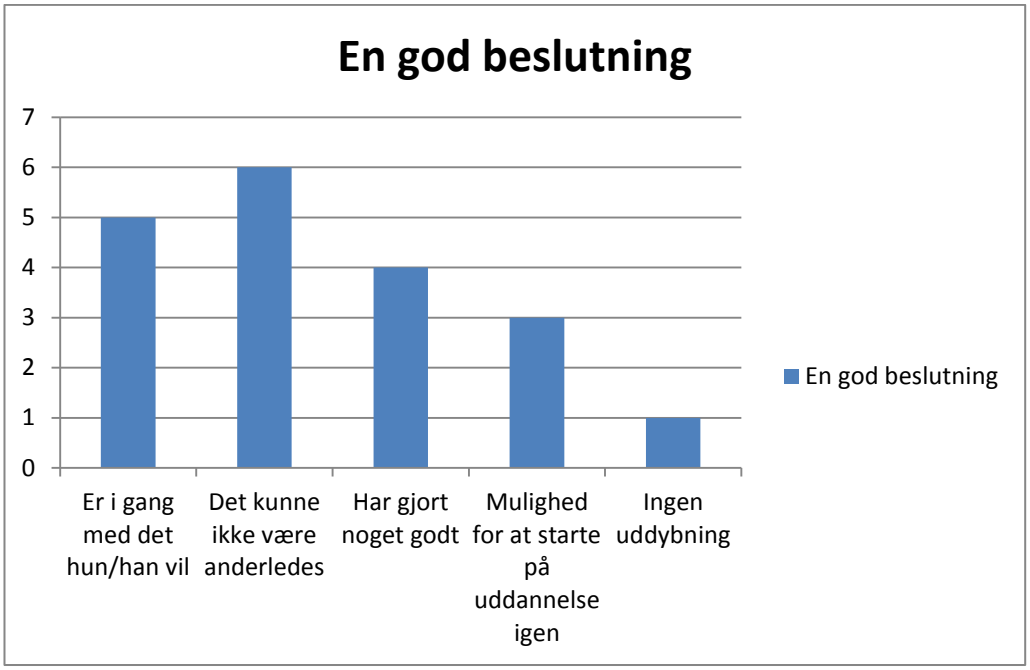

Den første kategori ***`er i gang med det han/hun vil`*** handler om afklaring, dvs. at respondenterne er kommet videre og er i gang med en ny uddannelse, som de er tilfredse med. Den kategori ***`det kunne ikke være anderledes`*** handler om, at respondenterne retrospektivt set, gjorde det der var muligt. Deres situation havde en sådan karakter, at det ikke på daværende tidspunkt var muligt for dem at gennemføre grundforløbet. Den tredje kategori ***`har gjort noget godt`*** handler om, at respondenterne valgte at gøre noget, de synes, de havde brug for, fx få erfaring der gav dem en oplevelse af at blive moden, blive fagligt styrket, tage plejeorlov eller på anden måde foretage sig noget, der var betydningsfuldt for dem. Den fjerde kategori ***`mulighed for at starte på uddannelsen igen`*** handler om, at valget om at stoppe ikke betragtes som definitivt, idet respondenterne ikke havde udelukket muligheden for at søge uddannelsen igen, hvis de på et tidspunkt ville ønske det. Den sidste kategori ***´ingen uddybning`*** rummer respondenter, der ikke har uddybet deres forklaringer på, hvorfor det var en god beslutning at afbryde uddannelsesforløbet.

Af de 4 respondenter, der svarede, at det var en dårlig beslutning at stoppe på grundforløbet handler begrundelserne primært om, at de har fortrudt valget. De har blandt andet erfaret, via deres tidligere klassekammerater, at nogle at dem rent faktisk kom ind på et af hovedforløbene, og enkelte af respondenterne er kede af at de ikke var i stand til at gennemføre det, de havde sat sig for.

Af de 8 respondenterne der svarede at det både var en god og en dårlig beslutning at stoppe begrundes det ligeledes med, at de var ked af, at de ikke har gennemført den uddannelse, de var begyndt på, og at de desværre ikke på daværende tidspunkt var i stand til at gennemføre grundforløbet.

Kunne SOSU C have gjort noget?

I undersøgelsen er respondenterne endvidere blevet spurgt om SOSU C kunne have gjort noget, der havde ændret beslutningen om at stoppe. Til dette har 9 respondenter svaret `ja`, 18 svaret `nej`, og 3 `ved ikke`. Det er bemærkelsesværdigt, at 18 respondenter, dvs. 3/5 således mener, at skolen, forstået som undervisere, kontaktlærer samt skolens støtte-foranstaltninger, ikke kunne have ændret ved de forhold, der lå til grund for respondenternes valg om at stoppe på grundforløbet.

Grundforløb	
SOSU C gjort noget	**Antal respondenter**
Ja	9
Nej	18
Ved ikke	3
Ubesvaret	1
Total	31

Hovedparten af dem, der svarede `nej`, begrunder det med, at de havde truffet beslutningen, og at skolen reelt ikke havde indflydelse på de forhold, der førte til valget om at stoppe. En enkelt respondent påpeger, at årsagerne ikke kunne relateres til skolen. En andens forklaring gik på, at lærerne havde forsøgt at overbevise vedkommende om det fornuftige i at fortsætte på forløbet, men uden held. Næsten halvdelen af dem, der svarede nej, havde ingen yderligere uddybning.

De 9 respondenter, der svarede ´ja´, kan inddeles i to begrundelser. Den ene begrundelse handler om ønsket om mere faglig støtte. Og den anden gruppe af begrundelser centrerer sig omkring strukturelle og organisatoriske forhold ved uddannelse, fx muligheden for at flytte klasse eller muligheden for at blive optaget på PAU. Dertil var der en enkelt, der efterspurgte en bedre dialog i forbindelse med skolens beslutning om, at hun var nødt til at stoppe på grundforløbet.

De 3 respondenter, der svarede ´ved ikke´, havde ingen nærmere uddybning bortset fra en enkelt respondent, der alligevel mente at vedkommende ikke fik en ordentlig chance for at vise sin formåen.

Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte?

Respondenterne er også blevet stillet spørgsmålet, om uddannelsen interesserede sig for at eleven gennemførte forløbet.

Grundforløb	
Var skolen/praktikken interesseret i at eleven gennemførte	**Antal respondenter**
Ja	17

Nej	9
Ved Ikke	4
Ubesvaret	1
Total	31

De 17 respondenter, der svarede ´ja´ til spørgsmålet, forklarede, at de havde kontakt med lærerne, som var gode til at motivere og støtte eleverne. Fx tog lærerne uopfordret kontakte til eleverne for at høre, hvordan de havde det og talte med eleverne om grundene til deres fravær. Generelt synes respondenterne, at lærerne var søde, imødekommende, og et par respondenter forklarer, at læreren fx ringede til vedkommende om morgenen eller hjalp med at finde en mentor. En enkelt respondent uddybede ikke sit svar.

Af de 9 respondenter, der ikke synes at uddannelsen/skolen udviste interesse for, at de gennemførte uddannelsen, efterlyste støtte, anerkendelse og interesse for dem som personer. En enkelt respondent oplevede sig afvist, da læreren foreslog, at det var bedst, at vedkommende begyndte på en produktionsskole. 4 respondenter havde ingen uddybende kommentarer.

Gruppen af `ved ikke` besvarelser udgøres af 4 respondenter, og kendetegnende for deres begrundelser er udeblivelsen af opmærksomhed og manglende mulighed for at få en ny chance. Én respondent havde ikke besvaret spørgsmålet, og en anden respondent havde ingen uddybende kommentar.

Hvad laver den tidligere elev nu?

Nedenstående oversigt viser, hvad de frafaldne elever er beskæftiget med.

Grundforløb	
Laver nu?	**Antal respondenter**
Uddannelse	20
Arbejde indenfor området	1
Arbejde udenfor området	5
Jobsøgende	2
Andet	3
Total	31

Som det fremgår af oversigten, er 20 respondenter under ***`uddannelse´***, og næsten halvdelen af dem går på et andet grundforløb eller en produktionsskole. Den resterende del af gruppen under uddannelse fordeler sig på henholdsvis hovedforløb på anden erhvervsskole, HF, en respondent går på sprogskole, og en anden er i gang med at tage hjælperuddannelsen. Det skal bemærkes, at 3 af dem, der er under uddannelse enten er i færd med at tage en HF pædagogpakke eller hjælperuddannelsen, hvilket viser, at 1/10

del af respondenterne i denne gruppe forfølger deres ønske om at uddanne sig indenfor det sociale- og sundhedsfaglige felt.

Endvidere viser opgørelsen, at 5 respondenter ***`arbejder uden for området*** `. Man kan argumentere for, at denne gruppe og gruppen af respondenter, der går på produktionsskole, kendetegnes ved, at de har haft brug for at foretage sig noget andet end at begynde på et uddannelsesforløb.

Den sidste gruppe ***`andet´*** består af dem, der endnu ikke er i gang med noget, men som venter på at komme i gang med et nyt uddannelsesforløb.

Sammenfatning

Gennemgangen af de tidligere grundforløbselevers svar og uddybende forklaringer viser, at de vigtigste årsager til at stoppe på forløbet fordeler sig på otte begrundelser, hvoraf kategorien `ikke parat til uddannelse` tegner sig for den største, hvilket kunne pege på, at valget af uddannelsesretning, dvs. hvad den enkelte elev gerne vil være, er et stort valg, der kan være vanskeligt at træffe. Selvom kategorien `minimal chance for at fortsætte på hovedforløb` kun placerer sig som den tredjevigtigste årsag til at stoppe, bliver det tydeligt, at elevernes forestillinger om deres fremtidige muligheder har betydning for deres motivation for at gennemføre grundforløbet. Opgørelsen over tidspunkt for afbrud viser, at beslutningen om at stoppe fordeler sig jævnt hen over hele skoleperioden, dog med en lille stigning hen mod slutningen af forløbet. Over halvdelen af respondenterne ser beslutningen om at stoppe som positiv, primært fordi det ikke kunne være anderledes, eller fordi de er tilfredse med deres nuværende situation. Hovedparten af respondenterne mener ikke, at SOSU C kunne have gjort noget, der havde forhindret beslutningen om at stoppe. Det er dog bemærkelsesværdigt, at over halvdelen af respondenterne havde en oplevelse af, at skolen udviste interesse for, at de fuldførte forløbet. Det begrundes med en vedholdende interesse fra undervisernes side for elevernes trivsel. I oversigten over, hvad respondenterne laver nu, ses, at over 2/3 er under uddannelse, samt at flere respondenter, uanset om de går på produktionsskole eller er i arbejde udtrykker, tilfredshed med at foretage sig noget andet end at skulle begynde på en uddannelse.

Hvorvidt elevernes manglende parathed handler om skoletræthed, om den udfordring det er at træffe et uddannelsesvalg i så ung en alder eller om andre forhold, udsiger kortlægning ikke noget om. Dog bliver det tydeligt, at elevernes forestillinger om fremtiden, altså sandsynligheden for at blive optaget på hovedforløbet, får betydning for deres motivation for at forsætte på grundforløbet. Endvidere tillægges et godt sociale samvær i klassen afgørende betydning for elevernes motivation for at fuldføre grundforløbet.

4. Trin 1, hjælperelevers forklaringer

I dette kapitel redegøres for, hvilke svar og begrundelser respondenter, der har gået på en hjælper-uddannelse, giver, og gruppen består af 64 respondenter i alt.

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med?

Nedenfor ses en oversigt over de forskellige kategorier, respondenternes svar er opdelt i. De vigtigste årsager til frafald fordeler sig for denne gruppe af respondenter på ni kategorier. Her følger en nærmere beskrivelse af begrundelserne indenfor de enkelte kategorier.

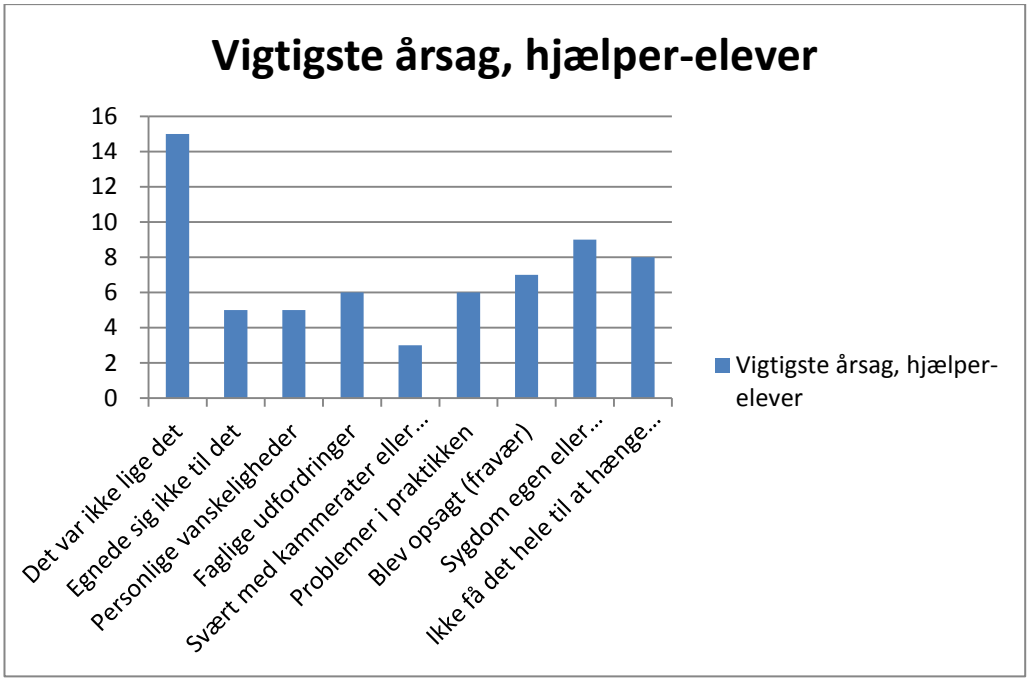

Kategorien ***`det var ikke lige det`*** tegner sig for størstedelen af årsagerne til frafald og udgør næsten 1/4 af de samlede årsager til frafald, dvs. 15 ud af 64. En del af begrundelserne i denne kategori handler om, at faget og måden arbejdet udføres på, ikke harmonerer med det, som eleven havde forestillet sig. Og at eleverne oplever, at arbejdet med omsorg og pleje ikke matcher deres personlighed eller personlige kompetencer. Nogle af respondenterne peger på, at de hellere vil noget andet, fx søge ind på en anden uddannelse eller få sig et arbejde. Uanset om respondenterne begrunder valget om at stoppe med et fra- eller tilvalg, har det været afgørende for respondenterne at finde ud af, om omsorgs- og plejeområdet var det rette felt for dem at befinde sig i.

Forklaringerne i kategorien ***´egnede sig ikke til det´*** lægger sig tæt op ad den ovenstående kategori, når det handler om at blive sikker på, om uddannelsen og faget er det rette. Dog adskiller forklaringerne i denne kategori sig på den måde, at respondenternes begrundelser centrerer sig omkring specifikke personlige egenskaber

eller kompetencer, som de oplever ikke at være i besiddelse af. Det kan fx være, at arbejdet kræver psykisk hårdførhed eller mod til at gøre noget på trods af beboer eller borgers ønske om noget andet. Kategorien tegner sig for 5 ud af den samlede gruppe på 64 respondenter.

Begrundelserne i kategorien ***`personlige vanskeligheder`*** handler om sociale og psykiske problemer i den enkeltes liv. Det være sig koncentrationsvanskeligheder, depression og andre personlige problemstillinger,
der ikke direkte relaterer sig til skolen, praktikken eller uddannelsen som helhed. Denne kategori tegner sig ligeledes for 5 ud af den samlede gruppe på 64 respondenter.

For gruppen af respondenter, hvis begrundelser falder under kategorien ***`faglige udfordringer`***, er det faglige niveau en udfordring, enten fordi de mangler specifikke færdigheder så som kendskab til IT, sproglige kundskaber, har generelle indlæringsvanskeligheder eller har svært ved at nå målene undervejs i praktikforløbet. Denne gruppe af respondenter tegner sig for lidt under 1/10 del af årsagerne til frafald, dvs. 6 ud af 64, og for disse respondenter gælder, at de faglige udfordringer blev tydelige og problematiske under praktikforløbet.

Den mindste forklaringskategori ***`svært med kammerater eller lærer`*** udgør 3 respondenter og handler om det sociale samvær i skolen. En stor aldersspredning blandt elever i klassen, mobning blandt elever og manglende lydhørhed fra lærerens side udgør begrundelserne på frafald i denne forklaringskategori.

For 6 respondenter, svarende til lidt under 1/10 del, falder begrundelserne i kategorien ***`problemer i praktikken`***. Begrundelserne handler om vanskeligheder i samarbejdet med praktikvejledere, usikkerhed om opgaver undervejs i praktikforløbet, om ikke at føle sig velkommen samt om uenighed mellem elev og praktiksted. Forhold der for en enkelt respondent førte til sagsanlæg mod kommunen. Fælles for disse begrundelser er en generel oplevelse af modvilje fra praktikstedets side.

Kategorien ***`blev opsagt`*** består af 7 ud af de 64 respondenter, hvilket svarer til 1/9 del af de vigtigste årsager til frafald. En del af forklaringerne relaterer sig til opsigelser på grund af fravær - fravær der primært skyldes sygdom. En anden del af forklaringerne drejer sig om, at respondenterne oplevede, at de blev opsagt uden varsel, hvilket var en overraskelse. En respondent forklarer, at et minimalt fravær var årsag til opsigelse, og at kommunens stramme fraværspolitik ikke gjorde det muligt at finde frem til et kompromis mellem elev og den ansættende kommune. For yderligere en respondent var opsigelsen begrundet med, at der var for mange ting, hun ikke kunne.

Den næststørste kategori ***`sygdom, egen eller nærtståendes`*** består af 9 respondenter. Denne kategori minder om den forrige ´blev opsagt´ dog med den forskel, at sygdommen gjorde, at den enkelte elev var ude af stand til at gennemføre

praktikforløbet. I disse begrundelser tillægger respondenterne deres egen eller et nært familiemedlems fysiske eller psykiske tilstand årsagen til opsigelsen.

Kategorien ***`ikke få det hele til at hænge sammen`*** udgøres af 8 respondenter og referer til deres livsomstændigheder. For denne gruppe gælder, at familiemæssige forhold herunder pasning af børn, transporttid til praktiksted med mere gjorde det vanskeligt at få hverdagen til at fungere. En af respondenterne havde fx ikke tid og overskud til at lave de nødvendige lektier. For halvdelen af respondenter gælder, at lønnen som elev ikke var tilstrækkelig til at dække udgifterne. Kendetegnende for forklaringerne i denne gruppe er, at respondenterne har vanskeligt ved at forene ansvaret som forældre med kravet til dem som elev.

I den følgende tabel ses en opgørelse over, hvornår i uddannelsesforløbet respondenterne er stoppet.

Hjælper, Trin 1	
Tidspunkt for afbrud	**Antal respondenter**
Skoleperiode 1	20
Skoleperiode 2	4
Skoleperiode 3	1
Praktik, begyndelse	25
Praktik, midtvejs	6
Praktik, slutning	8
Total	64

Sammenlagt har 39 respondenter eller knap 2/3 del afbrudt deres uddannelse, mens de var i praktik, og i 25 af tilfældene er afbrydelserne sket i begyndelsen af praktikforløbet. Det skal dog bemærkes, at oversigten udelukkende viser, hvornår i et givent praktikforløb, dvs. i et af de tre praktikforløb, som eleverne skal igennem under uddannelsesforløbet, at respondenterne er stoppet.

Sammenlagt er lidt over 1/3 del af respondenterne, dvs. 25 elever, stoppet, mens de gik på et skoleforløb og langt størstedelen af disse respondenter, dvs. knap 2/3 afbrød uddannelsen, mens de var i første skoleperiode.

I nedenstående oversigt ses respondenternes besvarelser på, hvem de talte med i forbindelse med at de stoppede på uddannelsen.

Hjælper, Trin 1	
Talt med	**Antal respondenter**
Skole: Kontaktlærer, lærer	14
Praktik: Praktikvejleder, uddannelsesansvarlig og leder på	16

praktiksted	
Skole & praktik: Kontaktlærer, lærer, praktikvejleder og uddannelsesansvarlig	4
Andre, skole & praktik: Andre, psykologisk rådgivning, praktikvejleder, kontaktlærer og uddannelsesansvarlig	10
Ingen:	16
Ubesvaret	4
Total	64

For 14 af respondenterne gælder, at de kun har talt med undervisere på skolen, mens 16 udelukkende har talt med praktikstedet og/eller kommunens repræsentant. Endvidere har 4 respondenter haft kontakt med både skole og praktiksted, mens yderligere 10 respondenter har inddraget andre, dvs. klassekammerater, venner, familie med flere i forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsen. Det er værd at bemærke, at 16 respondenter, dvs. ¼ del ikke har talt med nogen. Hvad dette forhold skyldes, kan besvarelserne ikke udsige noget om. Endelig er der 4 respondenter, som ikke har besvaret spørgsmålet.

Var det en god eller dårlig beslutning at stoppe?

På spørgsmålet om, hvorvidt det var en god eller dårlig beslutning at stoppe, svarer 33 af respondenterne, at det var en god beslutning, 16 svarer nej, og 15 respondenter ser beslutningen som både god og dårlig.

Hjælper, Trin 1	
God eller dårlig beslutning	**Antal respondenter**
Ja	33
Nej	16
Både og	15
Total	64

Det forhold, at ¼ af respondenterne, dvs. 16 personer, retrospektivt set, ikke er tilfredse med beslutning om at stoppe på uddannelsen, kan ses som udtryk for, at valget ikke har været hensigtsmæssigt for de frafaldne elever. På den anden side tilkendegiver lidt over ½ delen af respondenterne, dvs. 33 personer, at det var et godt valg at stoppe på uddannelsen. Det forhold, at knap ¼ af respondenterne, dvs. 15 personer, mener, at valget om at stoppe rummer både positive og negative aspekter kan ses som udtryk for, at de er i tvivl om, hvorvidt de har truffet den rigtige beslutning, eller fik håndteret situation på en for dem bedste måde.

I det følgende søjlediagram ses en gruppering af de 33 respondenter, der har tilkendegivet, at det var en god beslutning.

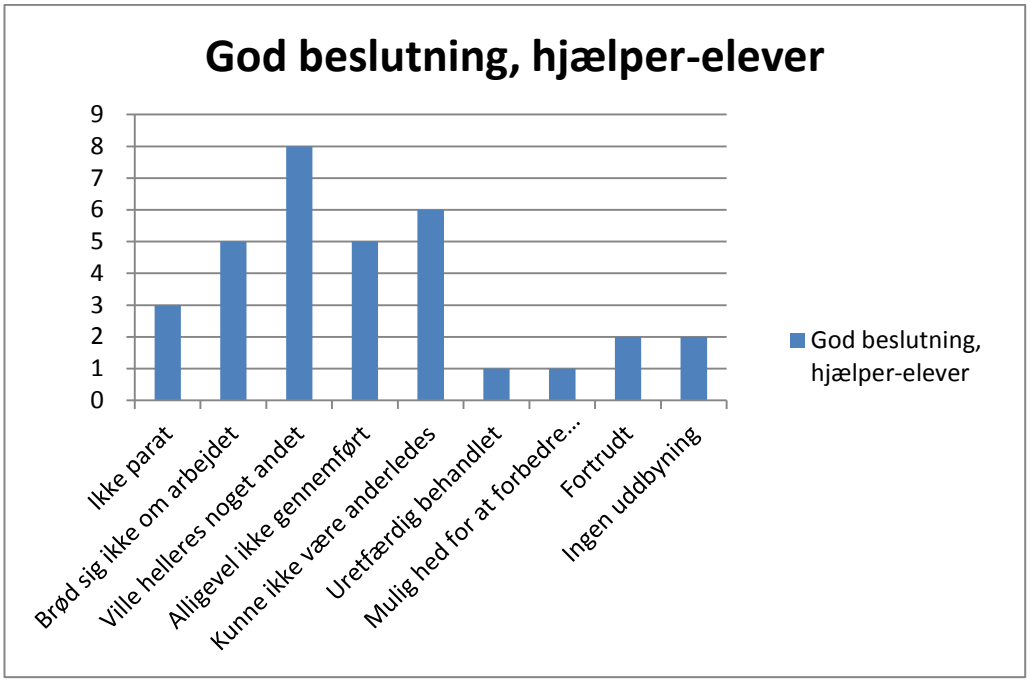

Den første gruppering ***`ikke parat`*** handler om at være for ung og at have en oplevelse af ikke at være klar til det, som uddannelsen kræver. Den anden gruppe af forklaringer ***`brød sig ikke om arbejdet`*** drejer sig om forhold ved uddannelsen og faget, som respondenterne, når de prøvede det, ikke havde en positiv oplevelse af. Fx opleves **det** at passe syge mennesker anderledes eller måske lige frem negativt i forhold til, hvad eleverne havde forestillet sig. For den tredje gruppe af forklaringer ***´ville hellere noget andet´*** var begrundelserne koblet til et ønske om at gøre noget andet. En del af respondenterne ville begynde på en anden uddannelse, fik måske mulighed for at få et job, flytte eller på anden måde gøre noget, som de mente var bedre for dem. Denne gruppe udgør næsten ¼ del af de respondenter, der mente, at det var en god beslutning at stoppe på uddannelsen. Begrundelserne i den fjerde gruppe af forklaringer ***`alligevel ikke gennemført`*** handler om, at respondenterne på forskellige punkter ikke var tilfredse med situationen og uddannelsen. Utilfredsheden drejede sig om frustrationer over ikke rigtig at føle sig tilpas med faget eller ikke at kunne se, hvad uddannelsen skulle bruges til. Nogle af respondenterne fremhæver, at de med en vis sandsynlighed, på et givent tidspunkt alligevel ville være stoppet på uddannelsen. Den femte gruppe af forklaringer ***`det kunne ikke være anderledes`*** handler til en vis grad om de livsomstændigheder, som den enkelte respondent befandt sig i, fx længerevarende sygdom eller livet som alenemor. Forhold som respondenterne havde affundet sig med, i den forstand at ændringer i omstændighederne ikke synes at ville ske indenfor en nær fremtid. På trods af praktiske forhold, der forhindrede gennemførelse af uddannelsen giver, en enkelt respondent udtryk for glæden ved igen at gå i skole. En anden respondent fremhæver derimod, at det var en lettelse at stoppe, fordi det var svært at være under uddannelse. Den sjette gruppe af forklaringer ***`uretfærdig behandlet`*** udgøres af 1 respondent. På baggrund af negative/forskrækkende oplevelser på praktikstedet anlagde respondenten sag an mod kommunen. Respondenten oplevede,

at uddannelsen var dårlig tilrettelagt og betragtede sagsanlægget som positivt. Den syvende gruppe ***`forbedret sine sprogkundskaber`*** består ligeledes af 1 respondent. For denne respondent var afbruddet af uddannelsesforløbet positivt, idet en efterfølgende sprogundervisning havde ført til bedre danskkundskaber. I den sidste og ottende gruppe af forklaringer ***`fortrudt`*** er respondenterne ærgerlige over, at de var nødsaget til at afbryde forløbet. 2 respondenter ud af 33, der svarede, at det var en god beslutning, har ikke uddybet deres begrundelse.

De 16 respondenter, der svarede, at det var en dårlig beslutning, fordeler sig groft sagt i to grupperinger. Den ene gruppe af forklaringer handler om, at hændelsen var en dårlig oplevelse, enten fordi eleven blev opsagt, ikke kunne nå målene i praktikforløbet eller erfarede det som et nederlag at måtte afbryde uddannelsesforløbet. I den anden gruppe af forklaringer er respondenterne utilfredse med deres nuværende situation og har en oplevelse af, at det ikke er blevet bedre. Nogle mener, at de kunne have fuldført forløbet, hvis de havde fået den tilstrækkelige støtte. Kendetegnende for begrundelserne i begge grupperinger er, at hændelsen som sådan ikke har bragt dem videre.

De 15 respondenter, der svarede, at det både var en positiv og negativ beslutning, fordeler sig i tre grupperinger. Den første gruppe af begrundelser handler om, at respondenterne er tilfredse med, at de er kommet videre i deres liv på trods af, at de stoppede på uddannelsen. Den anden gruppe af begrundelser handler om, at respondenterne oplever, at de har lærte meget undervejs i uddannelsen, og at det ikke var deres egen beslutning, at de blev nødt til at stoppe. Den sidste gruppe af begrundelser drejer sig ligeledes om, at det var ærgerligt, at de blev nødt til at stoppe, men forskellige forhold gjorde, at de ikke kunne se sig selv i faget frem i tiden.

Kunne SOSU C have gjort noget?

På spørgsmålet om SOSU C kunne have gjort noget, der havde ændret beslutningen om at stoppe, svarer 14 respondenter `ja`, 39 `nej` og 11 `ved ikke`. Det er værd at bemærke, at lidt over 3/5 del af respondenterne dvs. 39 personer, ikke mener, at skolen kunne have ændret ved de forhold, der lå til grund for beslutningen om at stoppe på hjælperuddannelsen.

Hjælper, Trin 1	
SOSU C gjort noget	**Antal respondenter**
Ja	14
Nej	39
Ved ikke	11
Total	64

Ud af de 39 respondenter, der svarede` nej`, begrunder 8 det med, at årsagerne til frafaldet ikke havde noget med skolen at gøre. 5 andre respondenter begrunder det med, at skolen allerede havde gjort meget og som sådan ikke kunne gøre mere. Endnu

nogle af respondenterne fremhæver, at skolen ikke vidste noget om de problemer, de havde, mens de var i praktik, og derfor ikke kunne medvirke til at imødegå disse. Endvidere har nogle af respondenterne egenhændigt truffet beslutningen om at stoppe, hvorved skolen ikke er involveret i eller er vidende om årsagerne her til.

Hovedparten af de 14 respondenter, der svarede `ja`, uddyber det med, at skolen kunne have ydet mere støtte i form af vejledning og hjælp til at finde et nyt praktiksted, måske givet mulighed for at starte i en ny klasse eller medvirket i udredning af misforståelser, der opstod undervejs i praktikforløbet. Dertil efterlyste nogle af respondenterne støtte til faglige forhold samt opmærksomhed på og interesse for den enkelte elev. En respondents begrundelse drejer sig om et dårligt forhold til underviseren, der ifølge respondenten udviste en hetzlignende attitude over for eleven.

Mere end halvdelen af de 11 respondenter, der svarede `ved ikke`, har ikke uddybet deres svar. Nogle af de respondenter, der begrundede deres svar har forslag til, hvad skolen eventuelt kunne have gjort for dem, fx fundet en anden klasse eller haft fokus på at matche elev og vejleder. 2 respondenter giver udtryk for, at de er i tvivl om, hvorvidt skolen kunne have haft indflydelse på kommunes beslutning om ophævelse af uddannelsesaftalen.

Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte?

Respondenterne er også blev også spurgt, om skolen og praktikstedet interesserede sig for, at eleven gennemførte forløbet.

Hjælper, Trin 1	
Skole og praktik interesseret i at elev fuldførte	**Antal respondenter**
Ja	17
Nej	33
Ved ikke	14
Total	64

For de 17 respondenter, der svarede `ja` til spørgsmålet, begrundes det med, at de har talt med undervisere, praktikvejledere eller andre, og at disse har vist interesse for eleven, hvilket tillægges stor betydning. Respondenterne havde endvidere oplevelsen af, at der var opmærksomhed omkring dem og deres situation, uanset om de var sygemeldte, havde vanskeligheder undervejs i praktikforløbet, svært ved skolearbejdet eller andre problemstillinger, der optog dem.

Lidt under halvdelen af de 33 respondenterne, der ikke mente, at uddannelsen interesserede sig for, at de fuldførte forløbet, havde ikke talt med nogen, dvs. hverken undervisere, praktikvejledere eller uddannelsesansvarlig om deres overvejelser eller eventuelle tvivl vedrørende uddannelsen. Nogle af de øvrige respondenter oplevede ikke, at der blev lyttet til dem. 2 respondenter havde inddraget fagforeningen, og

yderligere en gruppe af respondenter havde dårlig eller ingen kontakt med skole og/eller praktiksted. 5 respondenter har ikke uddybet deres `nej svar`.

Gruppen af `ved ikke` besvarelser udgøres af 14 respondenter og kendetegnede for dem er, at de talte med andre dvs. psykologisk rådgivning på skolen, privatpraktiserende psykolog eller klassekammerater. Andre af disse respondenter var ikke i dialog med nogen, og endvidere tilkendegav enkelte respondenter, at de havde været uheldige med praktikstedet, at arbejdsforholdene var dårlige eller at lønnen var for lav.
2 respondenter har ikke givet en uddybende forklaring.

Hvad laver den tidligere elev nu?

Nedenstående tabel viser en oversigt over hvad respondenterne er beskæftiget med.

Hjælper, Trin 1	
Laver nu	**Antal respondenter**
Uddannelse	20
Arbejde indenfor området	8
Arbejde udenfor området	11
Jobsøgende	13
Andet	12
Total	64

Som det fremgår af oversigten, er 20 respondenter under ***`uddannelse`***. Næsten halvdelen af disse går på et grund- eller hovedforløb på en anden erhvervsskole, fx Handel og kontor, Hotel og restaurationsskole, Teknisk skole eller andet. 2 respondenter går på produktionsskole, og 1 tager 9. klasse på VUC. 5 respondenter går på en gymnasial uddannelse heraf 4 på HF og en enkelt på HTX. En enkelt respondent er begyndt på sygeplejerskeuddannelsen. Endelige er 4 respondenter begyndt på hjælperuddannelsen igen.

De respondenter, der ***`arbejder indenfor området´,*** udgøres af 8 personer og er beskæftiget som ufaglærte hjælpere primært på plejehjem eller i hjemmeplejen. Enkelte respondenter er ansat i børnehaver.

Af de 11 respondenter, der ***`arbejder udenfor området`***, har 3 respondenter ansættelser, hvor de anvender deres oprindelige uddannelse. 2 respondenter er i rengøringsbranchen, og de resterende arbejder som ufaglærte indenfor butiksområdet samt en respondent som vagt.

Ud af de 13 respondenter, der er ***`jobsøgende`,*** er 3 af disse optaget på hjælperuddannelsen.

Gruppen af respondenter, der hører under kategorien ***´andet`,*** udgøres af 12 personer, og ud af disse er 3 på barsel og endvidere 3 er sygemeldt.

Sammenfatning

For de tidligere hjælper-elever fordeler de vigtigste årsager til at stoppe på uddannelsen sig på ni begrundelser, hvoraf `det var ikke lige det` tegner sig for den største. Sammen med kategorien `egnede sig ikke til det` udgør disse begrundelser knap 1/3. Uanset om begrundelserne er rettet indad mod egne manglende kompetencer eller udad i forhold til faget og uddannelsen, peger dette på, at en stor del af hjælper-eleverne oplever en diskrepans mellem det, de forestillede sig, og sådan som det opleves at møde faget og gå på uddannelsen. Den anden og tredje største forklaringskategori `sygdom, egen eller nærtstående` og `ikke få det hele til at hænge sammen` udgør tilsammen knap 1/4 del og indikerer, at respondenternes livssituation udfordrer dem i en grad, der gør, at de ser sig nødt til at stoppe på uddannelsen. Disse begrundelser er således ikke direkte forbundet til hverken skoleforløb eller praktikperiode. Opgørelsen over tidspunkt for frafald viser, at lidt over halvdelen af respondenterne, dvs. 39 ud af 64 stopper, mens de er i praktik, hvilket kunne pege på, at eleverne oplever praktikforløbet som problematisk. Dette synes dog ikke at være tilfældet, når tidspunkt for afbrud sammenstilles med respondenternes vigtigste årsag, idet kun 6 ud af 64 respondenter tillægger `problemer i praktikken` den afgørende faktor. Det høje antal af frafald under praktikken kunne dog pege på, at praktikforløbet kan betragtes som et sårbart tidspunkt i uddannelsesforløbet. Man kunne forestille sig, at overgangen fra det sociale fællesskab i klassen til deltagelse i et arbejdsfællesskab på en arbejdsplads kan opleves som ensomt og usikkert uden mulighed for at spejle sig i samt få støtte af de andre elever. Over halvdelen af respondenterne ser beslutningen om at stoppe på uddannelsen som positiv, primært fordi de undervejs i forløbet er blevet klar over, at de hellere vil noget andet, eller fordi de oplevede, at de ikke var parate at gå i gang med en uddannelse eller fordi deres livssituation gjorde, at de var nødt til at revurdere deres beslutning om at gå på uddannelsen. 39 ud af 64 respondenter mener ikke, at skolen kunne have gjort noget, der ændrede beslutningen om at stoppe, hvilket blandt andet begrundes med, at de var udfordret på forhold, der lå udenfor skolens regi og at skolen allerede havde gjort, hvad den kunne. Lidt over halvdelen af respondenterne oplevede ikke, at skole eller praktikstedet udviste interesse for, at de gennemførte forløbet, hvilket blandt andet begrundes i en manglende lydhørhed overfor elevernes forståelse af/syn på situationen. 16 ud af 64 har ikke talt med nogen i forbindelse med beslutningen om at afbryde uddannelsen, hvilket må siges at være et forholdsvis højt antal. I oversigten over, hvad eleverne laver nu, ses, at knap 1/3 er under uddannelse, ligeledes er knap 1/3 i arbejde, mens lidt over 1/3 er jobsøgende eller andet, hvilket må betragtes som et forholdsvist højt antal.

Kortlægningen viser således et bredt spektrum af `vigtigste årsager´ til frafald blandt hjælpereleverne. Dog tegner forklaringen `det var ikke lige det` sig for den største andel, hvilket kunne pege på et manglende kendskab til uddannelsen, eller at afklaringen, dvs.

om uddannelsen var det rette valg, er centralt for disse elever. Begrundelserne peger også på, at en del af eleverne først bliver i stand til at afgøre, om uddannelsen er det rette valg gennem deltagelse i undervisning og praktik, samt afprøvning af, om de kan lide arbejdet som hjælper samt har kundskab og interesse for at fuldføre uddannelsesforløbet. Hvorvidt elever, der har gennemført et grundforløb inden optagelse på hjælperuddannelsen i mindre grad, overraskes, og om frafaldet blandt dem i så tilfælde er lavere, kan nærværende materialet ikke anskueliggøre.

5. Trin 2, assistentelevers forklaringer

I dette kapitel redegøres for hvilke svar og begrundelser respondenter, der har gået på assistentuddannelsen, giver. Gruppen af respondenter tæller 41 personer.

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med?

Nedenfor ses en oversigt over de forskellige kategorier, respondenternes svar er opdelt i. De vigtigste årsager til frafald fordeler sig for denne gruppe af respondenter på otte kategorier. Her følger en nærmere beskrivelse af begrundelserne indenfor de enkelte forklaringskategorier.

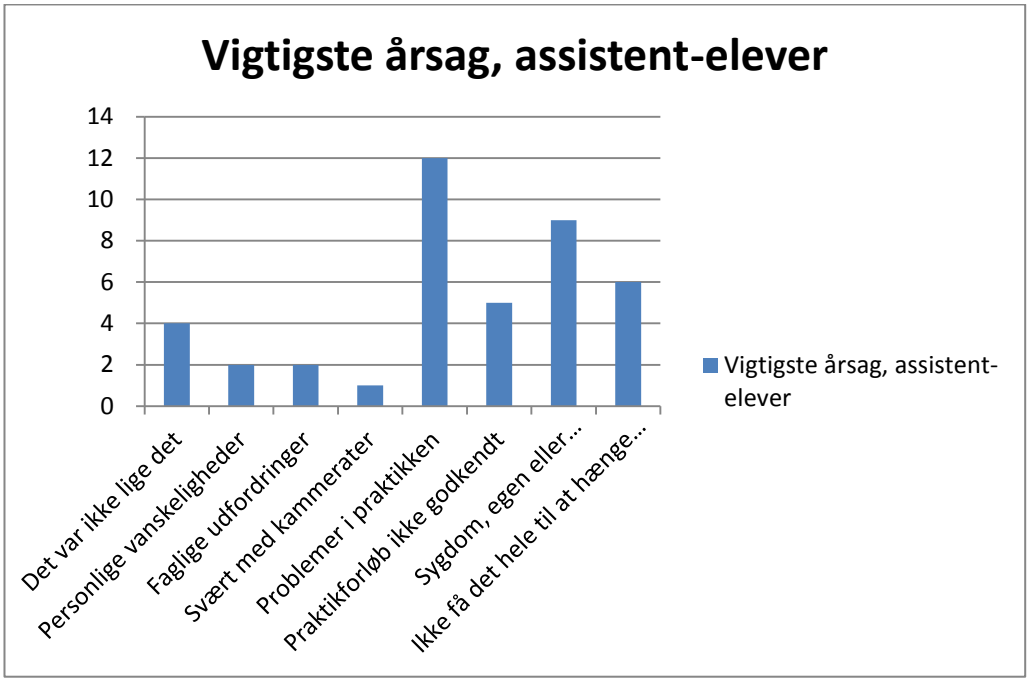

Den kategori, der tegner sig for den største andel er ***`problemer i praktikken`*** og består af 12 respondenter af den samlede gruppe på 41 respondenter. Forklaringerne i denne kategori falder i tre grupperinger, hvor hovedparten handler om vanskeligheder i relationen mellem elev og praktiksted og/eller praktikvejleder. Nogle af respondenterne oplevede, at de blev urimeligt behandlet, fik fx skæld ud eller oplevede på andre måder en uvilje fra vejlederens side. En modvilje der førte til, at de ikke bestod praktikforløbet eller blev usikre på, om de ville bestå. 1 respondent tillægger en dårlig kemi mellem sig og vejleder som forklaring på vejleders manglede accept og anerkendelse af hendes præstationer undervejs i forløbet. En anden respondent tillægger en urimelige behandling af hende, som årsag til hendes depression, og en tredje respondent peger på et generelt dårligt arbejdsmiljø på afdelingen.

Den næststørste kategori ***`sygdom, egen eller nærtståendes'*** udgøres af 9 respondenter og adskiller sig fra ovenstående kategori, idet omstændigheder udenfor skole og praktik tillægges den vigtigste årsag til, at respondenterne stoppede på assistentuddannelsen.

Egen sygdom(fysisk) udgør den største andel af forklaringerne, og flere af disse respondenter blev opsagt på grund af for meget fravær i forbindelse med deres sygdom. En enkelt respondent fik tilbudt en operation, som vedkommende havde ventet på, og valgte derfor at opsige sin uddannelsesaftale. En del af denne respondents forklaring handlede også om, at rollen som elev var en udfordring. En anden respondent havde vanskeligt ved at indfri sine kompetencemål, på grund af en svag ryg. Endnu en respondent havde ligeledes vanskeligt ved at klare opgaverne grundet smerter, der var opstået i forbindelse med en påkørsel. To respondenter var nødt til at passe et sygt familiemedlem frem for at gennemføre uddannelsesforløbet. Den sidste gruppe af forklaringer handler om, at respondenterne undervejs i praktikforløbet blev psykisk syge, den ene fik en depression grundet et højt forventningspres, mens den anden oplevede stress og angst, begge undervejs i praktikforløbet. Disse forklaringer adskiller sig således fra de øvrige i denne kategori, idet årsagen til den psykiske belastning(sygdom) tillægges de omstændigheder, som eleven befandt sig i, mens vedkommende var i praktik.

Den tredjestørste kategori ***`ikke få det hele til at hænge sammen`*** udgøres af 6 respondenter, og en del af disse forklaringer er i nogen grad sammenlignelig med forklaringerne i den ovenstående kategori, da de handler om ydre forhold og hændelser. For respondenterne i denne kategori blev økonomiske forhold og vanskeligheder i privatlivet, fx at kunne udfylde både forældre- og elevrollen på samme tid, barrierer, der forhindrede gennemførelsen af uddannelsesforløbet. Andre af forklaringerne kredser om det ikke at kunne overskue det hele, det være sig bekymringer om, hvorvidt respondenten er dygtig nok til at klare de faglige udfordringer, at arbejdet med syge mennesker opleves som belastende eller en oplevelse af at være psykisk presset.

Den fjerdestørste kategori ***`praktikforløb ikke godkendt`*** udgøres af 5 respondenter og handler om, at de ikke kunne nå de opstillede kompetencemål inden for den fastsatte tidsramme. For nogle af respondenterne var ydre omstændigheder så som skilsmisse og ansvaret som nybagt forældre en del af forklaringen på, at de ikke fik godkendt forløbet. For andre af respondenterne blev måden, hvorpå de havde håndteret praktikforløbet, udslagsgivende for, at de ikke bestod praktikforløbet. En af respondenterne havde ifølge vejlederen ikke undret sig tilstrækkeligt, en anden havde ikke udvist tilstrækkelig respekt for andre mennesker, og tredje respondent blev opsagt som følge af klager fra sin vejleder.

Kategorien ***`det var ikke lige det`*** udgøres af 4 respondenter, hvilket svarer til den femtestørste årsag til frafald. For nogle af respondenterne var ansvaret som assistent og mødet med hospitalsverdenen noget der overvældede dem. Det høje faglige niveau og de anstrengelser, dette krævede, samt det at arbejde med psykisk syge mennesker var nogle af de forhold, der gjorde det klart for respondenterne, at uddannelsen og faget ikke matchede dem og det, de havde forventet.

Som den næstmindste kategori er ***`personlige vanskeligheder`***, og kategorien udgøres af 2 respondenter. For respondenterne i denne kategori er deres personlige formåen og livssituation den primære årsag til, at de ikke kunne klare uddannelsen og blev nødt til at stoppe. En af respondenterne havde vanskeligt ved at håndtere rollen som elev og var udfordret på arbejdet med syge mennesker, mens en anden respondent oplevet sig bekymret i forbindelse med sin graviditet.

Kategorien ***`faglige udfordringer`*** udgør ligeledes den næstmindste kategori og består at 2 respondenter. For respondenterne var sproget en udfordring, både mundtligt og skriftligt. De vigtigste årsager til at stoppe på uddannelsen var udelukkende af sproglig karakter.

Det skal bemærkes, at selvom de beskrevne begrundelser er inddelt i kategorier, så kendetegnes nogle af forklaringer af, at de er sammensatte og komplekse. Den vigtigste årsag til frafald er i mange tilfælde akkompagneret af andre og mindre, men alligevel betydningsfulde forklaringer. Eksempelvis handler en del af begrundelserne i kategorien `sygdom, egen eller nærtståendes` også om, at samarbejdet med praktikstedet ikke altid var optimalt, at eleven havde vanskeligt ved at leve op til kompetencemålene, eller at eleven alligevel ikke var så glad for arbejdet som assistentelev.

I den følgende tabel ses en opgørelse over, hvornår i uddannelsesforløbet respondenterne er stoppet.

Assistenter, Trin 2	
Tidspunkt for afbrud	**Antal respondenter**
Skoleperiode 1	6
Skoleperiode 2	3
Skoleperiode 3	2
Praktik, begyndelse	10
Praktik, midtvejs	8
Praktik, slutning	12
Total	41

Sammenlagt har 30 respondenterne, dvs. næsten ¾, afsluttet deres uddannelsesforløb, mens de var i praktik, mens 11 respondenter, dvs. lidt over ¼, er stoppet under et skoleophold. Det ses endvidere, at frafaldet under praktikforløbet fordeler sig nogenlunde jævnt hen over perioden med en lille stigning hen mod slutning af praktikforløbet. For frafaldet i skoleperioden gælder, at det er størst i første skoleperiode med 6 respondenter, mens det i tredje og sidste skoleperiode drejer sig om 2 respondenter.

I den følgende oversigt er respondenternes besvarelser på, hvem de talte med i forbindelse med, at de stoppede på uddannelsen, inddelt i seks kategorier.

Assistenter, Trin 2	
Talt med	**Antal respondenter**
Skole: Kontaktlærer (lærer)	4
Praktik: Praktikvejleder, uddannelsesvejleder og uddannelsesansvarlig	11
Skole & praktik: Kontaktlærer, lærer, praktikvejleder, uddannelsesansvarlig og uddannelsesvejleder	9
Andre, skole & praktik: Andre, praktikvejleder, kontaktlærer, uddannelsesansvarlig og uddannelsesvejleder	2
Ingen:	15
Total	41

Det er bemærkelsesværdigt, at lidt over 1/3 af respondenterne, dvs. 15 ud af 41, ikke har talt med nogen i forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsen. Hvilke forhold der ligger til grund for dette, kan kortlægningen ikke udsige noget om. 11 respondenter, dvs. lidt over ¼, har talt med praktik- eller uddannelsesvejleder og/eller uddannelsesansvarlige på praktikstedet. 9 respondenter, dvs. lidt under ¼, har haft kontakt med ansatte på både skolen og i praktikken, 4 respondenter har udelukkende talt med deres lærer, mens 2 respondenter yderligere har talt med nogen, der ingen tilknytning havde til hverken skole eller praktiksted.

Var det en god eller dårlig beslutning?

På spørgsmålet om, hvorvidt det var en god eller dårlig beslutning at stoppe, svarer 20 respondenter, at det var en `god` beslutning, 11 svarer` nej` og 10 respondenter ser beslutningen som `både god og dårlig`.

Assistenter, Trin 2	
God eller dårlig beslutning	**Antal respondenter**
Ja	20
Nej	11
Både og	10
Total	41

Det forhold, at lidt over ¼ af respondenterne, når de tænker tilbage på hændelsen, ser det som negativt, at de stoppede på uddannelsen, kan ses som udtryk for, at det ikke var en hensigtsmæssig beslutning for dem. Dog mener næsten ½ af respondenterne, at det var et godt valg, at de stoppede på uddannelsen, og næsten ¼ betragter beslutningen som både positiv og negativ. De respondenter, der har svaret ` både og´ er retrospektivt set i tvivl om, hvorvidt de traf det rigtige valg.

I det følgende søjlediagram ses en gruppering af de 20 positive svar.

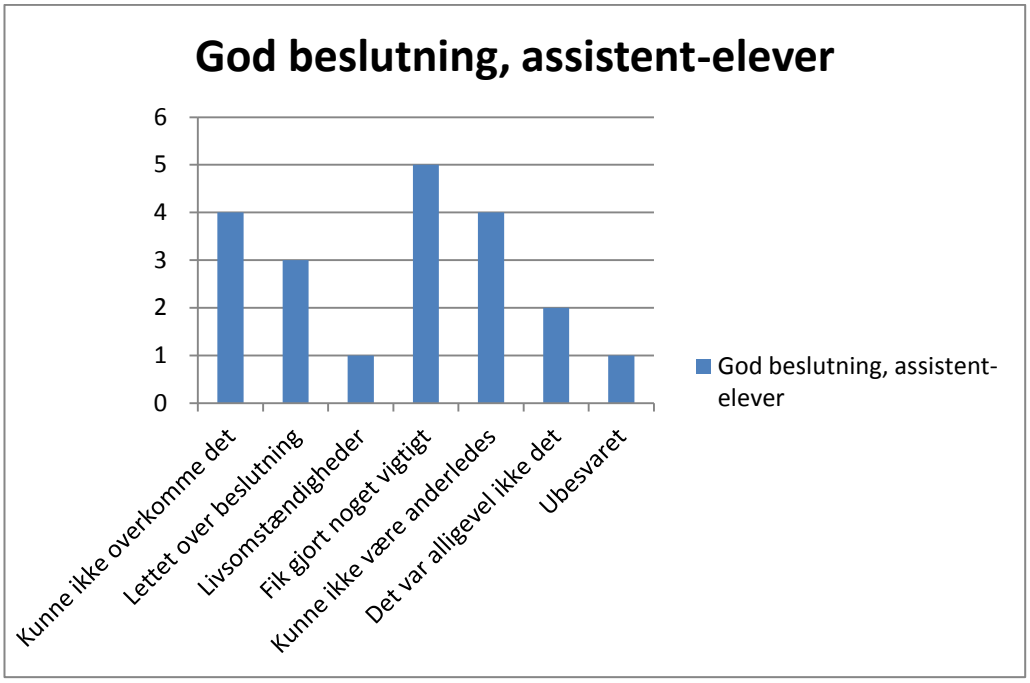

Den første gruppe ***`kunne ikke overkomme det`*** handler om, at respondenterne på forskellig vis ikke mente, at de var i stand til at gennemføre forløbet, at det var for krævende, eller at investeringen var for høj i forhold til udbyttet. Den anden gruppe af forklaringer ***`lettet over beslutning`*** handler om, at arbejdet som assistent var for hårdt, eller at det var for krævende at være elev. Den tredje forklaring ***`livsomstændigheder`*** handler om, at respondenten ingen problemer havde i forhold til uddannelsen, men at graviditet var begrundelsen for at stoppe. Kendetegnede for respondenterne i den fjerde gruppe ***`fik gjort noget vigtigt`*** er, at uanset, hvad det var de gerne ville, er de alle tilfredse med udfaldet af deres valg. Fx fik en respondent foretaget en operation, som vedkommende havde ventet på i længere tid, en anden respondent fik en vellykket fødsel, 2 respondenter ser deres igangværende uddannelse på PAU som et rigtig sted for dem at være, og en respondent giver udtryk for at befinde sig i sit drømmejob. For respondenterne i den femte gruppe ***`kunne ikke være anderledes`*** handler det om, at beslutningen var nødvendig, rigtig og hensigtsmæssig for dem på daværende tidspunkt. Den sjette gruppe ***`det var alligevel ikke det`*** handler om at få afprøvet og afklaret, om uddannelsen var det rette match. Og endelig er der en respondent, der ikke har uddybet sit svar.

De 11 respondenter, der svarede, at det var en dårlig beslutning, kan inddeles i tre grupper. Den ene gruppe af forklaringer handler om, at respondenterne gerne ville være forsat på uddannelsen, og enkelte af dem har konkrete forslag til, hvad der kunne have hjulpet dem til at gennemføre, fx at få tilbudt et nyt praktiksted. Den anden gruppe af begrundelser drejer sig om, at respondenterne ikke er tilfredse med deres nuværende situation. Dvs. at udfaldet af beslutningen har ikke medført nogen form for forandringer, der har bragt respondenterne videre i deres liv.

De 10 respondenter, der svarede, at det både var en positiv og negativ beslutning, kan ligeledes opdeles i to forklaringer. For den største gruppe af forklaringer gælder, at respondenterne på en og samme tid var lettet og ærgerlige over beslutningen. Fx valgte en enkelt respondent at stoppe af frygt for ikke at bestå, mens en anden respondent, trods oplevelse af nederlaget ved at stoppe, alligevel så det som positiv beslutning. For den anden gruppe af forklaringer gælder, at de gerne ville have haft uddannelsen, men at et dårligt praktikforløb og manglende imødekommenhed gjorde udfaldet.

Kunne SOSU C have gjort noget?

På spørgsmålet om SOSU C kunne have gjort noget, der havde ændret beslutningen om at stoppe, svarer 15 respondenter `ja`, 21 `nej` og 5 `ved ikke`.

Assistenter, Trin 2	
SOSU C gjort noget	**Antal respondenter**
Ja	15
Nej	21
Ved ikke	5
Total	41

For de respondenter, der svarede `ja`, er den overvejende begrundelse knyttet til ønsket om støtte og hjælp i forbindelse med praktikforløbet. Nogle respondenter giver udtryk for, at muligheden for at få et nyt praktiksted eller blive flyttet til en anden afdeling kunne have gjort en forskel, mens andre efterlyser muligheden for at få orlov samt, at skolen var til stede i dialogen med praktikstedet, og på den måde havde taget ansvar. En anden gruppe af forklaringer går på ønsket om faglig støtte, fx at få vejledning i hvordan man undres samt at få flere samtaler med lærerne. En respondent mener, at et højt antal elever i klassen samt kravet om rummelighed, dvs. at hjælpe de andre elever i klassen med opgaverne, var for krævende.

Ud af de 21 respondenter, der svarede `nej`, drejer begrundelserne sig om, at skolen ikke på daværende tidspunkt kunne have gjort noget anderledes, at respondenten selv tog beslutning og dermed ikke inviterede skolen til en dialog omkring de overvejelser, som respondenten måtte have. Nogle af respondenterne fremhæver, at skolen ikke havde indflydelse på de forhold, der gjorde at beslutningen om at stoppe blev truffet, fx fordi respondenten havde praktisk problemer, der lå uden for skolens domæne. En respondent så det ikke som skolens ansvar at finde et nyt praktiksted, hvilket ifølge respondenten ellers kunne have gjort en forskel. Andre begrundelser handler om, at udfordringerne var for store, og at respondenterne ikke ville kunne klare uddannelsesforløbet på trods af den støtte, som skolen kunne give. Ud af de 21 respondenter har 5 respondenter ikke uddybet deres svar.

Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte?

På spørgsmålet, om uddannelsen interesserede sig for, at eleven gennemførte forløbet, svarer 23 respondenter `ja`, 15 svarer `nej, og 3 `ved ikke`.

Assistenter, Trin 2	
Skole og praktik interesseret i at elev fuldførte	**Antal respondenter**
Ja	23
Nej	15
Ved ikke	3
Total Svar	41

9 ud af de 23 respondenter, der oplevede interesse for, at de gennemførte, begrunder det med, at lærer og kontaktlærer støttede og motiverede dem undervejs i forløbet, fx gennem samtaler og vedvarende opfølgning på, hvordan det gik med den enkelte respondent. 3 respondenter oplevede opmærksomhed og interesse for dem som personer, mens 2 respondenter trods støtten følte sig alene. 4 respondenter fremhæver, at praktikstedet støttede dem gennem tilkendegivelser og ros af deres præstation i praktikforløbet. Endvidere blev to respondenter tilbudt psykologisk bistand og ekstra undervisning. 3 respondenter har ikke uddybet deres svar.

Af de 15 respondenter, der ikke oplevede interesse for at, de gennemførte forløbet, begrunder 6 respondenter det med, at de ingen opbakning fik, at de gik alene rundt på praktikstedet, at de havde minimal kontakt med deres vejleder, og at udtalelsen fra praktikstedet var negativ. 3 respondenter inddrog hverken skole eller praktiksted i deres tvivl. En respondenter fik ikke gjort opmærksom på sine faglige problemer, en anden respondent havde det svært både fagligt og i relation til sin vejleder.
Yderligere 1 respondent erfarede dog en vis interesse, da personalet på afdelingen/praktiksted opfordrede hende til at begynde på uddannelsen igen. 3 respondenter har ikke uddybet deres svar.

For de 2 respondenter, der svarede `ved ikke`, handler det om, at de ikke havde kontakt eller dialog med hverken skole eller praktiksted. En respondent har ikke uddybet sit svar.

Hvad laver den tidligere elev nu?

Nedenstående tabel viser, hvad de frafaldne elever er beskæftiget med.

Assistenter, Trin 2	
Laver nu	**Antal respondenter**
Uddannelse	7
Arbejde indenfor området	15
Arbejde udenfor området	4
Jobsøgende	5
Andet	10
Total	41

Som det ses af oversigten, er 7 respondenter under ***`uddannelse`***. 3 af disse går på HF eller VUC. 2 respondenter er begyndt på pædagogiskassistentuddannelse, og yderligere 2 respondenter går på en anden erhvervsuddannelse.

15 respondenter, der ***`arbejder indenfor området´***, er alle beskæftiget som hjælpere, hvoraf nogle er tilbage på deres tidligere arbejdsplads, mens enkelte er i vikariater på plejehjem eller i hjemmeplejen.

For de 4 respondenter, der ***`arbejder udenfor området`***, gælder, at 3 af dem arbejder indenfor teknik og byggeri, mens en enkelt er på kontor.

5 respondenter er ***`jobsøgende`***.

De 10 respondenter, der falder ind under kategorien ***`andet`***, er henholdsvis sygemeldt, på barsel, i en venteposition i forhold til at begynde på uddannelsen igen, mens nogle befinder sig i uvished med hensyn til deres fremtidige planer.

Sammenfatning

Gennemgangen viser, at for de tidligere assistentelever fordeler den vigtigste årsag til at stoppe på uddannelsen sig på otte kategorier, hvoraf kategorien `problemer i praktikken` er den største begrundelse med 12 respondenter, dvs. lidt over 1/7. Sammen med kategorien `praktikforløb ikke godkendt` udgør disse to begrundelser ca. 2/5. Uanset, om begrundelserne handler om samspillet med praktikvejleder eller om ikke at kunne nå kompetencemålene under praktikforløbet, peger dette på, at en stor del af assistent-eleverne oplevede, at faglige og relationelle forhold blev en barriere for deres forsatte engagement i uddannelsen. Den anden og tredjestørste forklaringskategori `sygdom, egen eller nærtståendes` og `ikke få det hele til at hænge sammen` udgør tilsammen lidt over 1/3 og indikerer, at ydre forhold så som økonomiske og sociale omstændigheder har en afgørende indflydelse på beslutningen om at stoppe. Disse begrundelser er således ikke direkte forbundet til hverken skoleperiode eller praktikforløb. Opgørelsen over tidspunkt for afbrud viser, at hovedparten af respondenterne, dvs. at 30 ud af 41 stopper, mens de er i praktik hvilket peger på, at eleverne oplever sig særlig udfordret, når de er i praktik, og praktikforløbet kan betragtes som en sårbar periode i uddannelsesforløbet. Endvidere peger elevernes forklaringer på, at forventninger til deres præstationer, både fra elevens selv og fra praktikstedet, måske ikke er i overensstemmelse med, hvad der er muligt. Der er altså at der er en diskrepans mellem forventning og faktiske forhold. Når tidspunkt for afbrud (praktikken) og den vigtigste årsag (`problemer i praktikken`) sammenstilles, ses der således en sammenhæng mellem disse to parametre. Knap 2/3 del af respondenterne ser beslutningen om at stoppe som positiv, primært fordi de fik gjort noget andet, der havde stor betydning for dem, at omstændighederne ikke kunne have haft et andet udfald, eller at udfordringen var for uoverkommelig. Lidt over halvdelen af eleverne mener ikke, at skolen kunne have gjort noget, der ændrede beslutningen, hvilket

begrundes i skolens indflydelse på beslutningen af forskellige årsager ikke var mulig eller fordi de egenhændigt havde truffet valget. Lidt over halvdelen af respondenterne oplevede, at skole og praktik interesserede sig for, at de gennemførte, hvilket begrundes med opmærksomhed, støtte og ros for deres præstationer. I forbindelse med beslutningen om at stoppe har 15 ud af 41 elever ikke talt med nogen om deres overvejelser, hvilket er et forholdsvis højt antal. I oversigten over respondenternes beskæftigelse ses, at 7 ud af 41 er under uddannelse, mens lidt over halvdelen er i arbejde indenfor og udenfor området. Det skal bemærkes, at 16 respondenter, dvs. godt 2/5 enten er jobsøgende, sygemeldte, på barsel eller lignende.

Antallet af assistent-elever, der tillægger `problemer i praktikken` den vigtigste årsag til beslutningen om at stoppe på uddannelsen, er forholdsvis høj. Dette kunne pege på, at særlige forhold vedrørende uddannelsen, dvs. den måde som eleverne modtages på og skal indgå i arbejdet og læringen på praktikstedet, giver dem udfordringer, som de af forskellige årsager ikke er klædt på til at håndtere. Hvorfor det netop er relationen til vejlederen, som en stor del af assistenteleverne peger på som den væsentligste årsag til at stoppe, kan kortlægningen ikke udsige noget nærmere om. Kortlægningen peger dog på, at karakteren af forholdet mellem elev og vejleder har afgørende betydning og kan, hvis relationen ikke opleves som positiv, være en udslagsgivende faktor, der får eleven til at opsige uddannelsesaftalen eller medføre, at eleven bliver opsagt. Forklaringen `praktikforløb ikke godkendt` er den fjerdestørste begrundelse blandt assistenterne. I hjælpere og grundforløbselevernes forklaringer indgår denne begrundelse ikke. Dette peger på, at en del af assistenteleverne i høj grad udfordres af faglige og personlig krav og forventninger til dem under praktikken.

6. PAU, Pædagogisk assistentelevers forklaringer

I dette kapitel redegøres for de svar og begrundelser, som respondenter, der har gået på et pædagogiskassistentforløb, giver. Det skal bemærkes, at denne gruppe udgøres af 13 respondenter i alt.

Vigtigste årsag, tidspunkt og hvem talte eleven med?

Nedenfor ses en oversigt over de forskellige kategorier, respondenternes svar er opdelt i. De vigtigste årsager til frafald fordeler sig for denne gruppe af respondenter på seks kategorier.

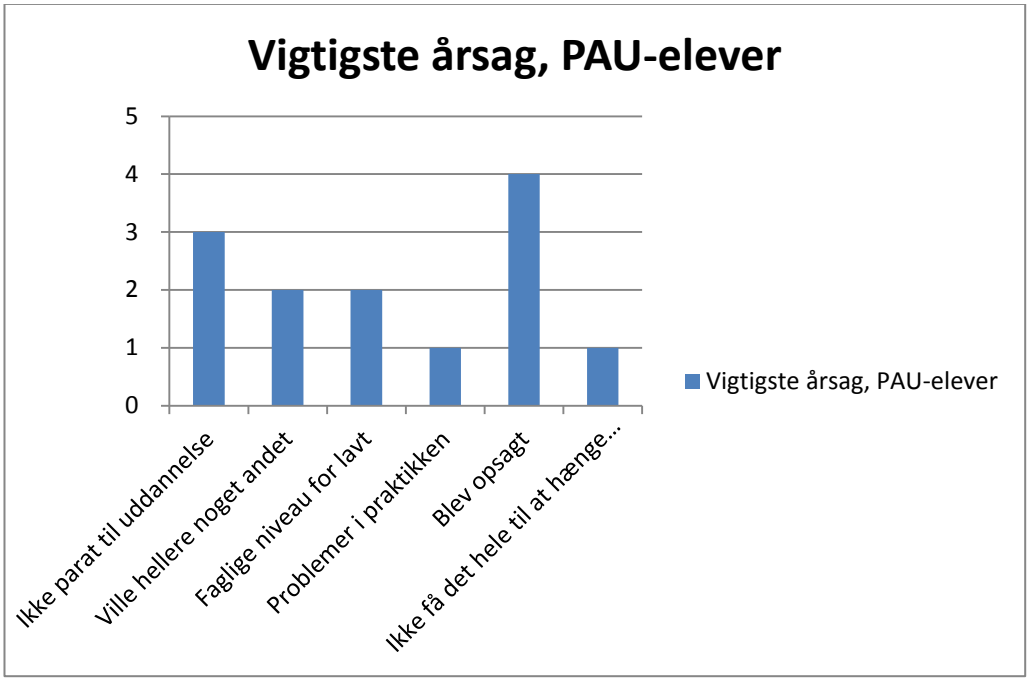

Her følger en nærmere beskrivelse af begrundelserne indenfor de enkelte forklaringskategorier.

Den kategori, der tegner sig for størstedelen af forklaringerne, ***`blev opsagt`***, udgøres af 4 respondenter. Hovedparten af begrundelserne handler om, at eleverne blev opsagt, fordi de havde fravær. Fravær der skyldes, at de havde været syge i en længere periode, havde fravær /udeblivelse der ikke var en nærmere forklaring på eller fravær grundet psykiske problemer. Psykiske vanskeligheder, der førte til at praktikstedet ikke mente, at det var forsvarligt, at eleven fortsatte.

Begrundelserne i kategorien ***`ikke parat til uddannelse`*** handlede om, at eleverne ikke var klar til uddannelsesforløbet, enten fordi respondenten oplevede sig som for ung til opgaven eller var usikker på, om vedkommende kunne klare praktikforløbet. En enkelt begrundelse handlede om ikke at være parat til uddannelse grundet stress.

Begrundelserne i kategorien ***`ville hellere noget andet`*** udgøres af 2 respondenter og drejer sig om ikke at være glad for uddannelsen og om ikke at opleve sig som motiveret.

Disse begrundelser handler primært om fravalg af PAU-uddannelsen end om et egentlig tilvalg af en ny uddannelse.

Den følgende kategori ***`fagligt niveau for lavt`*** tegner sig ligeledes for 2 respondenter og fordeler sig på to forklaringer. Den ene handler om ikke at blive udfordret rent fagligt, hvilket ikke harmonerede med forventningerne til niveauet på uddannelsen. Den anden begrundelse drejede sig om mangel på seriøsitet, hvilket blandt andet forklares med at eleverne bestemte for meget i undervisningssituationen.

En af de to mindste forklaringskategorier er ***`problemer i praktikken`*** udgøres af 1 respondent og handler om at blive stillet overfor opgaver i praktikken, der opleves som uoverskuelige, hvilket skaber en oplevelse af utryghed, fx at være alene med alle børnene på legepladsen.

Den sidste kategori ***`ikke få det hele til at hænge sammen`*** drejer sig om økonomi, og at det ikke er muligt at klare de faste udgifter på en elevløn. Denne kategori udgøres ligeledes af 1 respondent.

I tabellen ses en opgørelse over, hvornår i uddannelsesforløbet respondenterne er stoppet

PAU, hovedforløb	
Tidspunkt for afbrud	**Antal respondenter**
Skoleperiode 1	6
Skoleperiode 2	1
Skoleperiode 3	0
Praktik, begyndelse	2
Praktik, midtvejs	3
Praktik, slutning	1
Total	13

6 respondenter eller næsten halvdelen af respondenterne er stoppet i første skoleperiode, mens det næststørste frafald på 3 personer er sket midtvejs i praktikforløbet. Opgørelsen viser således, at skoleperiode 1 er det tidspunkt i uddannelsesforløbet, hvor afbruddet er størst. Opgørelsen kan dog ikke udsige noget om, i hvilke praktikforløb respondenterne er stoppet.

I den følgende tabel ses en oversigt over, hvem eleverne talte med i forbindelse med valget om at stoppe på PAU-uddannelsen.

PAU, hovedforløb	
PAU, hovedforløb. **Talt med**	**Antal respondenter**
Skole: Lærer, kontaktlærer, afdelingsleder eller	6

studievejleder	
Praktik: Praktikvejleder eller uddannelsesansvarlig	3
Skole & praktik: Kontaktlærer og praktikvejleder	1
Andre: Psykologisk rådgivning	1
Ingen:	2
Total	13

6 af respondenterne har talt med lærere og andre ansatte på skolen, mens 3 respondenter udelukkende har talt med ansatte på praktikstedet eller den ansættende kommune. 1 respondent har talt med både skole, praktiksted og /eller kommunen. Endvidere har en enkelt respondent været i kontakt med psykologisk rådgivning i forbindelse med beslutningen om at stoppe. 2 af respondenterne, dvs. knap 1/6, har ikke haft samtaler med nogen i forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsen.

Var det en god eller dårlig beslutning?

Ifølge nedenstående tabel ser 7 respondenter, når de tænker tilbage på begivenheden, det som en positiv hændelse, at de stoppede på uddannelsen, mens 5 personer, dvs. knap 1/3 ser det som en negativ beslutning. En enkelt respondent betragter beslutningen som både positiv og negativ.

PAU, hovedforløb	
God eller dårlig beslutning	**Antal respondenter**
Ja	7
Nej	5
Både og	1
Total	13

De respondenter, der oplevede det som en positiv hændelse, begrunder det med tilfredshed med deres nuværende situation. De er begyndt på en anden uddannelse, har fået et job eller er glade for, at de fandt ud af, at PAU-uddannelsen alligevel ikke var dem.

For de respondenter, der betragter det som negativt, fordeler forklaringerne sig i to grupper. Den ene retter sig mod skolen og handler for en af respondenternes vedkommende om, at der ikke blev givet rum for at tale med skolen om sit fravær. Respondenten ønskede således en individuel vurdering af, hvornår noget betragtes som fravær. En anden respondent, der ligeledes rettede sin kritik mod skolen, oplevede en manglende seriøsitet fra undervisernes side. Den anden gruppe af forklaringer handler om ærgrelsen ved at måtte stoppe, uanset om økonomi eller eget engagement var begrundelsen herfor.

Den sidste gruppe af respondenter, der ser beslutningen som både positiv og negativ, minder i nogen grad om de ovenfor nævnte. Her er ærgrelsen over ikke at gennemføre uddannelsen dominerede samtidig med en erkendelse af, at det ikke kunne være anderledes.

Kunne SOSU C have gjort noget?

På spørgsmålet, om SOSU C kunne have gjort noget, der havde ændret beslutningen om at stoppe, svarer 2 respondenter `ja`, og disse tegner sig for den mindste svarkategori. I en af forklaringerne efterspørges skolens opbakning og støtte til eleven, mens vedkommende er i praktik. Det andet ønske handler om fraværsregler, og her efterlyses en mere differentieret vurdering af, hvornår noget betragtes som fravær.

Den andenstørste svarkategori er dem der har svaret nej, og de udgør 5 respondenter. For disse begrundelser gælder, at den vigtigste årsag til, at de stoppede på PAU uddannelsen, ikke var relateret til skolen, men i stedet handlede om andre forhold. Fx økonomi, praktikstedets mangel på vilje til at samarbejde eller afklaring af, at et andet uddannelsesforløb var et bedre valg for dem.
´Ved ikke´ kategorien er den største, dvs. den består af 6 personer. Det er næsten halvdelen af respondenterne, der er usikre på, om nogen former for hjælp, vejledning, samtaler eller andre foranstaltninger kunne have ændret beslutningen om at stoppe. Der er en forholdsvis høj andel af respondenter, der derved ikke synes at have ideer og forslag til, hvad de evt. have haft brug for, for at gennemføre forløbet. Dog har flere af respondenterne alligevel budt ind med deres mening om, hvad skolen kunne gøre bedre. To af forklaringerne handler om, at skolen, dvs. underviserne, kunne være mere engagerede samt et ønske om, at eleverne blev taget mere alvorligt/seriøst. Hvad der mere præcist ligger i disse forklaringer, kan er kortlægning ikke anskueliggøre. Andre ´ved ikke´ begrundelser handler om, at skolen ikke var bekendt med de problemer, som respondenten havde under praktikforløbet eller, at der var andre forhold, som ikke relaterede sig til skolen, der havde afgørende betydning. En sidste begrundelse handlede om oplevelsen af ikke at blive behandlet fair i forbindelse med opsigelse grundet for meget fravær.

PAU, hovedforløb	
SOSU C gjort noget	**Antal respondenter**
Ja	2
Nej	5
Ved ikke	6
Total	13

Uddannelse interesseret i at eleven gennemførte?

Andelen af respondenter, der har svaret `ja` til at skole og praktik interesserede sig for, at de fuldførte, udgøres af 3 respondenter. `Ja` begrundelserne handler om at have fået

hjælp til at finde et nyt praktiksted, og en oplevelse af, at skolen interesserede sig for eleven. En respondent benyttede sig at skolens imødekommenhed og mener også, at hun med fordel kunne have talt mere med sine lærere.

Lidt over halvdelen af respondenterne, dvs. 7 personer, mener ikke, at uddannelsen som helhed udviste interesse for, at de gennemførte uddannelsesforløbet, og dette tal må betragtes som forholdsvis højt. Hovedparten af respondenternes forklaringer i denne svarkategori handler om, at de enten ikke havde kontakt med skolen, og at flere af dem blev opsagt uden forudgående dialog og/eller varsel. En respondent peger på, at underviserne ikke udviste interesse for at gøre det bedre. Endvidere mener en anden respondent, at skolens konsekvente fraværsregler ikke virkede befordrende for gennemførelsen.

PAU, hovedforløb	
Skole og praktik interesseret i at elev fuldførte	**Antal respondenter**
Ja	3
Nej	7
Ved ikke	3
Total	13

De respondenter, der har svaret `ved ikke`, dvs. 3 respondenter, giver forskellige begrundelser. En respondent oplevede en manglende respons på ønsket om hjælp, mens en anden respondent giver udtryk for, at skolen forsøgte at få den problemstilling, som eleven befandt sig i under praktikforløbet, løst. En tredje respondent har ikke uddybet sit svar. De respondenter, der svarede `ved ikke`, havde alligevel et bud på, hvilken form for interesse de gerne ville være blevet mødt med.

Hvad laver den tidligere elev nu?

I denne tabel ses en oversigt over, hvad de frafaldne elever laver.

PAU, hovedforløb	
Laver nu	**Antal respondenter**
Uddannelse	7
Arbejde indenfor området	1
Arbejde udenfor området	2
Jobsøgende	2
Andet	1
Total	13

7 af respondenterne er under ***`uddannelse´***, hvoraf 2 er begyndt på hjælperuddannelsen, 2 går på henholdsvis gymnasiet og HF. En respondent er begyndt på pædagogseminaret, og 2 respondenter tager grundforløb på anden erhvervsskole.

Den respondent der ***`arbejder indenfor området`***, er ufaglært hjælper i en børnehave og har planer om at søge ind på PAU uddannelsen igen. De 2 respondenter, der ***`arbejder udenfor området`***, er beskæftiget i en dagligvareforretning og som tatovør. Endvidere er 2 respondenter ***`jobsøgende`***, og kategorien ***`andet`*** udgøres af en respondent, der er på barsel.

Sammenfatning

For de tidligere PAU-elever fordeler de vigtigste årsager til at stoppe på uddannelsen sig på seks kategorier, hvoraf `blev opsagt` tegner sig for den største. Opsigelserne er primært begrundet i fravær – et fravær som ikke nødvendigvis skyldes sygdom, men fravær/udeblivelse uden nærmere forklaring. Den anden og tredjestørste årsagsforklaring `ikke parat til uddannelse` og `ville hellere noget andet` tegner sig tilsammen for 5 ud af 13 hvilket peger på, at lidt over 1/3 del af eleverne enten ikke var klar til at begynde på uddannelsen, eller fandt ud af, at der var noget andet de skulle. Dette indikerer, at uddannelsesvalget for en forholdsvis stor andel af PAU-elever ikke er det rette, enten fordi de ikke er tilstrækkelig rustet til opgaven, eller fordi de bliver klar over, at det ikke er det rette match for dem. Det skal bemærkes, at kategorien `faglige niveau for lavt` kun forekommer i PAU-elevernes begrundelser og således ikke blandt besvarelserne fra respondenterne, der har gået på de andre uddannelsesforløb. Opgørelsen over tidspunkt for afbrud peger på, at første del af uddannelsesforløbet kan betragtes som et sårbart tidspunkt i forhold til frafald. Når `tidspunkt for afbrud` (skoleperiode 1) sammenstilles med `vigtigste årsag` (blev opsagt) peger dette på, at fravær og udeblivelse sker tidligt i uddannelsesforløbet samt, at der fra skole og ansættende kommune skrides til handling, når fravær registreres. Lidt over halvdelen af respondenterne ser beslutningen om at stoppe på PAU-uddannelsen som positiv, hvilket begrundes med at de er glade for det, de laver nu. 5 ud af 13 respondenter mener ikke, at skolen kunne have gjort noget, der ændrede beslutningen om at stoppe, hvilket begrundes med afklaring, økonomiske forhold og uvilje til samarbejde fra praktikstedets side. Forhold som respondenterne mener ligger udenfor skolens handlemuligheder. En del af de respondenter, der svarer `nej` og `ved ikke`, har dog konkrete bud på, hvad skolen kunne gøre. De efterlyser individuel vurdering af grænser for fravær, mere engagerede undervisere samt opbakning til eleven under praktikforløbet. Lidt over halvdelen af respondenter, dvs. 7 ud af 13, oplevede ikke at skole eller praktiksted interesserede sig for, at de fuldførte uddannelsen, hvilket forklares med manglende kontakt med skole og praktiksted, opsigelse uden varsel, restriktive fraværsregler og manglende interesse for forbedring af undervisningen. I forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsen har respondenterne talt med henholdsvis ansatte på skolen, medarbejdere fra ansættelses kommune med flere. Knap 1/6 har ikke talt med nogen i forbindelse med beslutningen om at stoppe på PAU-uddannelsen. I oversigten over respondenternes beskæftigelse ses, at over halvdelen er under uddannelse, ¼ er i arbejde, mens en tilsvarende del falder ind under kategorien jobsøgende eller andet.

Kortlægningen viser, at begrundelserne for at stoppe på PAU-uddannelsen er sammensatte, dog tegner forklaringen `blev opsagt´ sig for den største andel af vigtigste årsag til frafald. Opsigelserne er begrundet i fravær, der dog ikke altid kan relateres til sygdom. Endvidere oplever flere af PAU-eleverne, at de ikke er klar til at uddanne sig. Hvorvidt disse begrundelser kan relateres til manglende arbejdserfaring og kendskab til faget eller en generel mangel på motivation til at gennemføre PAU-uddannelsen, kan denne undersøgelse ikke belyse noget om. Dog peger kortlægningen på, at undervisningsform og faglige niveau ikke altid opleves som tilfredsstillende.

7. Del - konklusion

Sammendrag på tværs af uddannelser

De forhold, som grundforløbseleverne oplever sig udfordret på, handler om modenhed og afklaring, hvilket har betydning for, om de fortsætter på grundforløbet. Endvidere tillægger grundforløbselever det sociale samspil i klassen afgørende betydning i forbindelse med beslutningen om at stoppe. I modsætning hertil taler hjælpere og i endnu mindre grad assistenter om det sociale samvær i klassen som problematisk. Til gengæld bliver samspillet med vejledere og kollegaer i praktikken et centralt omdrejningspunkt for hjælper-elever og i særdeleshed for assistent-elever.

Både grundforløbs- og PAU-elever taler om, at de `ikke var parat til at uddanne sig`, mens hjælperne siger, at `det ikke lige var det`, de havde forventet. Den dominerende forklaring på frafald blandt hjælperne handler således om, at der er uoverensstemmelse mellem deres forventning til faget og den faktiske erfaring, de fik med faget. Inden hjælperne begyndte på uddannelsesforløbet, havde de en ide om, at de var afklarede - de havde en forestilling om, at uddannelsen matchede dem og deres ønsker for fremtiden. Udover denne forklaring, er de udfordringer som hjælperne oplever, i sammenligning med grundforløbselever og assistentelever, mere sammensatte og ikke helt så entydige. En mindre del af hjælperne oplever, at de ikke egner sig til de opgaver, der følger med arbejdet som hjælper. Hverken grundforløbselever eller sosu-assistentelever taler selv om at være egnede eller ej.

Når et stort antal hjælperelever, dvs. knap 2/3 stopper undervejs i praktikforløbet, er det nærliggende at antage at hovedparten af årsagerne til frafald skal relateres til problemer undervejs i praktikforløbet. Dette synes dog ikke at være tilfældet, når man ser på bredden/spændvidden af de årsager, der kendetegner gruppen af hjælperelever. Derimod indikerer tallet på knap 2/3, at praktikforløbet er det tidspunkt, dvs. den begivenhed i uddannelsesforløbet, hvor elevernes tvivl og usikkerhed på, om faget er det rette for dem, kommer i spil. Undervejs i praktikforløbet konfronteres eleverne med begrænsninger og muligheder i hjælperfaget. Praktikperioden kan ses som en sårbar periode i uddannelsesforløbet, hvor forskellige former for problemer træder tydeligt frem.

Når næsten 3/4 af assistenteleverne stopper undervejs i praktikforløbet, er der sammenlignet med hjælpereleverne, en højere grad af sammenhæng mellem tidspunkt for afbrud og begrundelserne/årsagerne til frafald. For assistenteleverne er problemer i praktikken den dominerende forklaring på, hvorfor de stopper. Under praktikperioden udfordres assistenterne af et højt fagligt niveau, af pressede arbejdsforhold, af et øget krav om ansvar, af at skulle balancere mellem rollen som elev og erfaren voksen samt af praktiske, økonomiske og familiemæssige livsomstændigheder.

I opgørelsen over tidspunkt for afbrud blandt grundforløbselever skelnes ikke mellem skole og praktik, men udelukkende, hvornår i skoleperioden afbruddet finder sted. Her er frafaldet jævnt stigende med 6 elever i begyndelsen, 11 midtvejs og 13 i slutningen af forløbet. Det tiltagende frafald hen mod slutningen af skoleforløbet kan ikke umiddelbart relateres til den kategori, der har størst vægt, nemlig `ikke parat til uddannelse´. Dog kunne det stigende frafald indikere, at forklaringer, der handler om `minimal chance for optagelse på et PAU hovedforløb`, bliver aktualiseret i forbindelse med, at eleverne får svar på deres ansøgning om optagelse.

For PAU-eleverne viser opgørelsen over tidspunkt for afbrud, at næsten halvdelen af eleverne stopper i første skoleperiode, hvilket peger på, at mødet med skolen og undervisningen kan betragtes som et sårbart tidspunkt i forhold til frafald. Selv om en lille andel af PAU-eleverne tillægger praktikken og ansættende kommunes manglende fleksibilitet en del af forklaringen på, hvorfor de stopper, kan praktikperioden, i sammenligning med opgørelsen over hjælper- og assistentelevers tidspunkt for afbrud, ikke betragtes som nær så skrøbelig en periode i uddannelsesforløbet. På linje med hjælper- og assistent-elever indebærer grundforløbselevernes beslutning om at stoppe på uddannelsen ligeledes, at de må revidere deres hidtidige uddannelsesvalg. Dog synes dette valg, dvs. revurderingen af deres beslutning, ikke helt så essentiel som for elever på et af hovedforløbene. Man kan argumentere for, at grundforløbseleverne som udgangspunkt er mere afsøgende og afprøvende, eftersom de ikke er påbegyndt et hovedforløb og således oplever en mindre grad af forpligtelse til at gennemføre forløbet. Dette peger på, at grundforløbselever i højere grad lader sig fastholde af et godt socialt miljø i klassen fremfor af en beslutning om et endeligt uddannelsesvalg. Groft sagt kan grundforløbselevernes mere afslappede eller mindre forpligtende forhold til deres uddannelsesvalg betyde en større åbenhed overfor det, de møder undervejs i uddannelsen. Deres forestillinger og forventninger til, hvad de skal have ud af grundforløbet, er i mindre grad knyttet til forestillinger om, hvordan det er eller skal være, fx at blive hjælper eller pædagogisk assistent.

For nogle af hjælperne giver mødet med uddannelsen og det efterfølgende brud en oplevelse af skuffelse og frustration. De må revidere det, de troede de skulle. I modsætning hertil er grundforløbeleverne på vej, i den forstand, at de ikke har truffet en endelig beslutning om hvad, de skal, og som sådan opleves det at stoppe på grundforløbet som mindre endegyldigt og dramatisk sammenlignet med hjælperne.

Mange af assistenterne overraskes over uddannelsens faglige niveau samt krav og forventninger til dem undervejs i skole- og praktikforløbene. Flere af assistenterne må, ligesom hjælperne, revidere deres antagelser af, hvad det er, de skal og vil. For assistenternes er bruddet med uddannelsen også baseret på overvejelser omkring faget matcher dem og deres forventninger, men i højere grad end det er tilfældet for hjælperne, bliver praktikken, det faglige niveau og samarbejdet med vejleder og kollegaer på praktikstedet udslagsgivende for assistenternes valg om at stoppe.

Som afslutning på konklusionen skal det bemærkes, at for respondenterne på alle fire uddannelsesforløb gælder, at livsomstændigheder, dvs. sociale, økonomiske og personlige forhold udgør en del af forklaringerne på, hvorfor de stopper på det påbegyndte uddannelsesforløb.

DEL II – UDDYBENDE FORKLARINGER

8. Kort om den kvalitative undersøgelse

I denne del af rapporten præsenteres de uddybende interview med elever. I interviewene har eleverne fortalt om deres situation og om deres overvejelser og tvivl i forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsen. Fælles for alle elleve interviewede elever er, at de gerne har villet fortælle deres historie uanset, hvordan deres forløb havde formet sig, og flere gav udtryk for, at de var glade for, at skolen var interesseret i at høre deres perspektiv på beslutningen om at afbryde uddannelsen.

Her følger en kort læsevejledning til denne del af rapporten. Tekst i *kursiv* er ordrette citater, og deres begyndelse og afslutning er markeret med ". Tegnet […] viser at dele af citatet er udeladt. Hvis der står noget i boksen fx [hendes mor] henvises der til hvem der tales om. Når der refereres til praktikvejledere, kan det også betyde uddannelsesansvarlig, da flere informanter ikke har været specifikke i deres brug ordet praktikvejleder.

9. Mødet med skolen og klassekammerater

Der er forskel på, hvilke forventninger eleverne havde til uddannelsen, men fælles for hovedparten af dem er, at de så frem til at begynde på uddannelsen og oplevede, at det var det, de ville.

Skolen og de andre elever

For Kira var mødet med de andre elever på grundforløbet en positiv oplevelse, og fagligt følte hun sig ovenpå. Der gik dog ikke mange uger før der opstod problemer i klassen mellem pigerne. Kira forklarer, at lærerne brugte meget tid på at hjælpe pigerne i klassen med at udrede de konflikter, der var opstået. Kira syntes at konflikterne fyldte for meget og ville hellere deltage i undervisningen frem for at bruge tid på problemerne. Emilie, der var begyndt på den pædagogiske assistent-uddannelse, og som tidligere havde gået på et tilsvarende forløb som hun var droppet ud af, blev positivt overrasket, fordi de andre elever var ældre end hun havde forventet. Hun oplevede, at de havde det rigtig sjovt sammen. Der var dog et par enkelte småskænderier, men generelt synes hun, at de havde det godt sammen. Endvidere havde de fået en lærer, der ind i mellem fik dem op ad stolen og i gang med noget fysisk, når læreren kunne se, at eleverne trængte til en pause. Som tiden gik, blev der, ifølge Emilie, dog for megen leg med mobiltelefonerne i timerne, hvilket gjorde det svært at koncentrere sig. Sylvester, der havde afsluttet et grundforløb, og var forsat på den pædagogiske assistent-uddannelse oplevede ikke den store forskel i forhold til faglige krav og undervisningsformen mellem grund- og hovedforløbet. Han havde en forventning om at det ville blive fagligt mere udfordrende, hvilket han dog hurtig erfarede ikke var tilfældet. Sylvester oplevede, at der i løbet af forholdsvis kort tid udviklede sig en meget afslappet atmosfære i klassen, hvilket eksempelvis kom til udtryk ved, at han og de andre elever slækkede på indsatsen

i forhold til at lave lektier. Jonas, der var begyndt på hjælper-uddannelsen, var glad for skolen og kammeraterne i klassen, og han syntes at der var et godt sammenhold eleverne imellem. De kunne stole på hinanden og kunne trygt lade deres ting ligge fremme uden bekymring for at miste noget. Jonas fornemmede dog hurtigt, at kontakten mellem ham og læreren ikke var optimal, og han syntes eksempelvis, at læreren var meget afvisende, når han spurgte om noget i undervisningen. Helene, der ligeledes var begyndt på hjælper-uddannelsen oplevede, at hun og de andre klassekammerater var meget interesseret i at lære nyt, og at de havde det godt sammen i både undervisningen og i pauserne.

Elevernes møde med klassekammeraterne og undervisere er generelt positivt, og oplevelser af tillid, fællesskab og fagligt interesse præger deres møde med skolen. Dog er mødet med kammeraterne og skolen ikke udelukkende positivt. Nogle af eleverne erfarer konflikter, manglende faglig begejstring og en enkelt erfarer, at forholdet til underviseren synes at være problematisk.

10. Tvivl og udfordringer

At fastholde interessen

Tvivlen om, hvorvidt Kira ville fortsætte på grundforløbet, begyndte ca. 3 uger før, hun tog det endelig valg om at afbryde uddannelsen, hvilket hun gjorde under praktik ugen. Kira siger om sin beslutning:

> *"Jeg havde rigtig stor interesse for det, men jeg tror bare, at det var noget, jeg ved ikke, det var ikke noget helt andet end det, jeg havde forestillet mig, men når jeg så prøvede det i praksis, så var det bare ikke lige det, og så var det for stor en fysisk udfordring for mig".*
>
> Kira, frafalden grundforløbs-elev.

For Kira var det vigtig, at hun kunne forestille sig, at hun vil kunne opretholde interessen for arbejdet med børn - også ud i en fjern fremtid - hvilket hun ikke troede, var sandsynligt. Hun var således i tvivl om, hvorvidt hende begejstring for det pædagogiske arbejde, ville vare ved. I den uge, hvor hun var i praktik, blev mødet med børnene og de ansatte på institutionen det, der overbeviser hende om, at hun skulle noget andet. Udfaldet af hendes tvivl blev en afklaring.

Emilie, som var begyndt på PAU for anden gang, var bekymret fordi hun var træt af at gå i skole, og hun havde erfaret, at hun havde vanskeligt ved at fastholde sin motivation. Hun oplevede at der var meget der fyldte i hendes hoved, og at hun havde svært ved at håndtere det at gå i skole. På spørgsmålet om, hvorfor hun stoppede anden gang på PAU, siger hun:

"… anden gang jeg droppede ud, da ved jeg ikke rigtig hvorfor, altså, jeg har en depression og tror lidt, at jeg ikke rigtig kunne håndtere at gå i skole. Det der med at møde op, være der på et bestemt tidspunkt, og der var for meget oppe i mit hoved. Jeg tror det lidt var grunden, men jeg er ikke helt sikker på, hvorfor jeg stoppede".

Emilie, frafalden PAU-elev.

Emilie havde mange tanker om, hvad det var hun egentlig ville og syntes, at det måske ville passe bedre til hende at gå håndværkervejen end at arbejde med mennesker. I perioden inden hun begyndte på PAU for anden gang, havde hun været i militæret i fire måneder, hvilket havde udfordret hende på nye måder som tiltalte hende. Hun havde positive erfaringer med at være i et miljø, som ikke var præget af det, hun betegner som "pigefnidder". Noget hun synes var et minus med ved PAU uddannelsen og arbejdet indenfor det pædagogiske felt. Mest af alt havde Emilie lyst til, at hun havde overstået PAU-uddannelsen eller måske en anden uddannelse, så hun kunne flytte til en god lejlighed sammen med en kæreste og få sig et barn. Fra begyndelsen af havde Emilie været usikker på, om hun kunne/ville gennemføre uddannelsen, og i praktikken blev hun konfronteret med sin manglende motivation. For Emilie blev praktikken et særligt sårbart tidspunkt, idet hun ikke længere fik den daglige hjælp til at komme ud af døren, som hun ellers havde haft, da hun gik på skolen. Under skoleperioden havde hendes klassekammerat trofast hentet hende hver morgen, så de sammen kunne følges ad til skolen.

Hverken Kira eller Emilie kunne fastholde interessen for faget og uddannelsen. For Kiras vedkommende opstod tvivlen undervejs i forløbet, mens Emilie allerede inden begyndelsen af uddannelsen var i tvivl, om hun ville og kunne fuldføre forløbet. Undervejs i forløbet var der ikke noget, der overbeviste Emilie, eller gav hende et incitament for at fortsætte. Erfaringer fra uddannelsen blev snarere en bekræftelse af hende bange anelser om at, hun ikke kunne fastholde sin interesse. For Kira blev den dalende interesse koblet til et positivt fravalg, der gav hende en mulighed for at vælge noget andet. Emilies tvivl ledte som sådan ikke til en afklaring.

Faglige niveau og personlige udfordringer

For Sylvester var hans tvivl ikke knyttet til, hvorvidt han kunne fastholde sin interesse for det pædagogiske arbejde ud i en fjern fremtid, men nærmere en bekymring for, at han ikke blev tilstrækkelig udfordret undervejs i uddannelsesforløbet. Som tiden gik, havde Sylvester svært ved at motivere sig til arbejdet i skolen og bemærkede, at han som en del af de andre elever i klassen også gradvist havde ændret sin adfærd i retning af en mere passiv og tilbagelænet attitude, når han var i klassen og på skolen. Til trods for dette havde han ikke mistet interessen for faget, og han ønskede, at han og klassekammeraterne ville tage undervisningen mere alvorligt, og at lærerne ville være i stand til at øge krav og forventninger til ham og klassekammeraterne. Sylvesters synes, at der tidligt i forløbet skete et skred i hans og kammeraternes attitude til

undervisningen, hvor de fik en meget afslappet holdning til det at lave lektier såvel som opgaver. Ifølge Sylvester førte dette til en mangel på seriøsitet i undervisningen fra elevernes som vel som fra undervisernes side. Et forhold, som Sylvester i en længere periode troede, ville ændre sig. Hans frustrationer over "den useriøse klasselokalementalitet" fik ham til at tvivle på, om han ville fortsætte på uddannelsen eller ej.

Helenes overvejelser om at stoppe på hjælper-uddannelsen opstod i den sidste tredjedel af praktikforløbet. Tvivlen handlede ikke om manglende interesse for faget eller lysten til at blive social - og sundhedshjælper, men om de reaktioner og tilbagemeldinger, hun fik fra kollegaer og vejledere på uddannelsesstedet, i forhold til hendes måde at agere på i relation til beboerne. Da den anden elev på uddannelsesstedet afsluttede sit praktikforløb for at gå til eksamen, oplevede Helene, at der blev en øget opmærksomhed på hendes præstationer. En opmærksomhed, som hun oplevede havde en negativ karakter. Helene siger:

> *" … de [vejlederne på uddannelsesstedet] snakkede ikke sammen, de planlagde ikke og var ikke enige om tingene. Det var to forskellige versioner jeg fik, derfor blev jeg forvirret, og derfor blev jeg frustreret, og derfor følte jeg ikke, at jeg kunne med kommunen [nævner kommunes navn]. Det var så ikke kun de to vejledere, jeg følte at der var en hetz, men igen som jeg snakkede med den ansvarlige om, det er min følelse, men jeg synes det er lidt påfaldende, at når den anden elev stopper, at det så er mig der får alt skraldet…".*
>
> Helene, frafalden hjælper-elev.

Endvidere blev Helene nervøs for, om de [uddannelsesstedet] overvejede at dumpe hende, eller forlænge hendes praktikforløb, for hun oplevede en voksende mistro eller mangel på anerkendelse af, at det, hun gjorde var godt nok. Som den ældste af informanterne, og med mange års arbejdserfaring, var Helene ikke uvant med det at være på en arbejdsplads samt at tage ansvar for opgaverne. Hun begyndte at overveje, om hun var faglig dygtig nok, og samtidig havde hun lyst til, som hun sagde, at "konfrontere vejlederne" med de modsatrettede instrukser, hun fik. En samtale med vejlederne så hun som en mulig vej ud af sine frustrationer, men efter flere ugers betænkningstid valgte hun ikke at tale med dem om, hvordan hun oplevede situationen. I stedet valgte hun at blive hjemme, hvilket hun i situationen ikke var stolt over, men hun følte ikke, at hun kunne overkomme at konfrontere praktikvejlederen med sin utilfredshed. For Helene blev praktikken således en social og faglig udfordring, der kulminerede i en oplevelse af utilstrækkelighed og utryg fornemmelse af ikke at være god nok.

For Sylvester og Helene blev deres voksende tvivl til frustration over egne og andres præstationer. Sylvester synes ikke, han fik mulighed for at præstere, og Helene oplevede

sig presset i forhold til det, hun skulle yde. Sylvester havde brug for samt mod på at blive endnu mere fagligt udfordret, hvilket han ikke synes var tilfældet. Helene fik mange og forskellige instrukser, hvilket satte hendes faglige og personlige evner på prøve. Helene tvivlede på, om hun var god nok til at klare de faglige udfordringer, mens Sylvesters tvivlede på om det faglige niveau var tilstrækkelig udfordrende for ham. Sylvesters og Helenes utilfredshed med situationen er også knyttet til forventninger om at blive mødt med en særlig faglighed, når det gælder pædagogik og omsorg.

To dage før Rashidas første skoleperiode var slut, fik hun at vide, at hun ikke skulle i praktik og undrede sig over, hvorfor lærerne ikke havde sagt det til hende noget før. Begrundelsen var, at hun ikke sagde nok, og lærerne var bekymrede for, at hun ikke ville være i stand til at svare på de spørgsmål, som hun ville få, når hun kom i praktik. Underviserne mente heller ikke, at det var hensigtsmæssigt at forlænge forløbet med 3 måneder, som Rashida havde forslået. De anbefalede hende at finde et arbejde for på den måde at få noget erfaring, der kunne ruste hende til at gennemføre uddannelsen på et senere tidspunkt.

> ”… d*et var ligesom jordens undergang, da jeg fik den besked, for jeg sagde også til dem, hvorfor har I så ikke bakket mig op og sagt: ” Rashida, husk hvis du ikke siger noget, så kan du risikere at dumpe”, det sagde de ikke, og så blev jeg selvfølgelig rigtig ked af det og det er lige nu jeg er begyndt at tage mig sammen fordi alle kom videre og jeg havde fået at vide, hvor jeg skulle hen i praktik og hvilken afdeling”.*
>
> Rashida, frafalden assistent-elev.

Ifølge Rashida kunne lærerne ikke se, hvad hun godt kunne, altså var god til, fordi de lavede så meget gruppearbejde, og mange af de andre var ældre end hende. Rashida fik ikke lov til at gå ud i praktik og vise, hvem hun er, og hvad hun kan. Fra praktikforløbet på hjælperuddannelsen, har Rashida en af de bedste udtaleler, og hun oplever selv, at der er stor forskel på, hvordan hun er i undervisningen, og hvordan hun er i praktikken. Hun bruger sig selv, når hun er i praktik. For Rashida opleves det som flovt at være blevet smidt ud af skolen og hun er blevet i tvivl om, hun skulle have gjort noget anderledes undervejs i skoleperioden. Det var blandt andet et problematisk gruppe, hun var i, fordi to af de andre ikke kunne sammen. Rashida holdt sig lidt i baggrunden, men til sidst sagde hun til de andre, at det ikke fungerede. Efterfølgende har hun tænkt, at det kan være, at hendes lærer troede, at hun ikke var i stand til at sige noget eller forholde sig til de konflikter der opstod i gruppen. Det høje faglige niveau og en fornemmelse af utryghed om klassekammeraternes vurderinger af hinanden har til dels betydet, at Rashida har været mere tilbageholdende, end hun var på hjælper-uddannelsen, og da hun gik i folkeskolen.

Til forskel fra Helene og Sylvester var Rashida ikke frustreret undervejs i forløbet, men kom efterfølgende i tvivl om, om hun skulle have gjort noget anderledes fx i

gruppearbejdet. For Rashida blev hendes faglige udfordringer først synlige, da hun blev præsenteret for lærernes vurdering, hvilket medførte overraskelse, forundring og til dels en forlegenhed ved ikke at havde været i stand til at honorere kravene.

Imødekommenhed og anerkendelse

Jonas´s overvejelser, om han skulle fortsætte eller stoppe på hjælper-uddannelsen, handlede i stor udtrækning om, at han ikke følte, at han blev mødt og hørt, hverken af sin lærer og heller ikke efterfølgende af vejlederne på uddannelsesstedet. For Jonas drejede tvivlen i mindre grad om faget, fagligheden og om det at blive social- og sundhedshjælper, men om måden hvorpå hans ønsker og behov blev imødegået af henholdsvis skolen og uddannelsessted. Jonas havde et ustabilt fremmøde og i en helhedsvurderingssamtale med lærerne om hans fravær, gav underviserne udtryk for, at de gerne så, at han var mere engageret og opmærksom i undervisningen. For Jonas var der en direkte forklaring på hans uoplagthed, der var relateret til hans parforhold. Hans kæreste havde en sygdom, der gjorde, at hun vækkede ham flere gange om natten, hvilket betød han ofte var træt og uoplagt om morgenen og havde svært ved at møde i skolen samt være aktiv i undervisningen. En omstændighed, som han mente, at skolen og praktikstedet nødvendigvis måtte tage højde for i deres vurdering af og krav til ham som elev. Om det siger Jonas:

> *"De skulle have taget hensyn til det og sagt: "fint nok, vi prøver at se, hvordan det går". Går det dårligt i løbet af praktikken, så kan vi snakke om det igen, går det godt, så snakker vi ikke om det igen. I stedet for at sige jamen, det kan vi ikke og vi tror ikke på det og… Det kan jeg ikke bruge til noget. Og det var faktisk derfor jeg sagde fra".*
>
> Jonas, frafalden hjælper-elev.

Det var oplevelsen af ikke at blive taget alvorligt, ikke at blive lyttet til, der for Jonas var den afgørende faktor, der gjorde, at han i sidste ende måtte opsige sin uddannelsesaftale. Til forventningssamtalen med kontaktlærer og vejledere på uddannelsesstedet oplevede Jonas, at de ikke rigtig stolede på, at han kunne det, han sagde, han kunne. Jonas oplevede en mistillid i relation til hans forklaringer på sin uoplagthed, dvs. hans manglende søvn samt en anerkendelse af, hvad han kunne rent fagligt.

For Asia, der ikke havde bestået andet praktikforløb på assistent-uddannelsen, var det relationen til hendes ca. 10 år yngre vejleder det, der ifølge Asia, blev udslagsgivende for, at hun ikke bestod praktikforløbet. Asia havde lige siden, hun begyndte på praktikforløbet, fornemmet, at vejlederen ikke brød sig om hende og derfor kom det ikke som en overraskelse, at vejlederen vurderede, at hun ikke kunne klare målene. Asia var uforstående overfor vurderingen, men tog den til efterretning uden at gøre indsigelser. Flere af kollegaerne på afdelingen havde flere gange tilkendegivet, at de synes, hun gjorde det godt, hvilket bestyrkede Asia i, at det var vejlederens krav og

manglende anerkendelse af Asia som person, der gjorde, at hun ikke bestod. Asia oplevede således, at et problematisk forhold til vejlederen på praktikstedet fik betydning for, hvordan forløbet formede sig. Asia siger:

> *"Jeg var i praktik, jeg vidste det godt, så hun [praktikvejleder] bestod ikke mig, jeg kan godt læse hendes kropssprog og hvordan hun er sammen med mig nu hvor jeg stiller spørgsmål. Det er ligesom, at hun ikke gider høre på mig. Så holder jeg kæft, fordi hun [?]at hun dumper mig og hun kan ikke lide mig og jeg føler det ikke så godt sammen med hende. Jeg føler mig ikke tryg, jeg føler at jeg bliver bange og hun er meget speciel kvinde".*
>
> Asia, frafalden assistent-elev.

Asia fremhæver, at hun som sådan ikke har været i tvivl om, at det var hendes plan at fuldføre uddannelsen, og at hun havde besluttet at tage det, der end måtte komme af udfordringer for at nå sit mål om at blive assistent.

Fælles for Jonas og Asia er, at når de henvendte sig med spørgsmål eller ønsker, oplevede de, at blive afvist eller tilsidesat. Afvisningerne betragtede de som manglende anerkendelse af dem som personer. For Jonas blev den manglende imødekommenhed et udtryk for, at de, dvs. praktikvejleder og lærere ikke respekterede eller forstod ham. Asia relaterede den manglende imødekommenhed til hendes etnicitet, hvilket var et blandt flere forhold der, ifølge Asia, gjorde vejlederen modvillig stemt imod hende. Fælles for Jonas og Asias beretninger er, at deres erfaringer undervejs i praktikken skabte en voksende tvivl. Tvivlen handlede ikke om, om uddannelsen var det rigtig valg for dem, men om måden, de blev behandlet på, var rimelig og fair.

Forventninger, krav og rolle

Grethe var begyndt på hjælper- uddannelsen fordi, som hun sagde, at hun brændte for at yde støtte og omsorg for dem, der har brug for det. På afdelingen hvor Grethe var i begyndt i praktik, havde de ifølge Grethe mangel på ressourcer, hvilket blandt andet betød at hun, med baggrund i sin arbejdserfaring fra plejecentret, hurtigt indgik i arbejdet og påtog sig arbejdsopgaver, som hun så som nødvendige for, at arbejdsdagen på stedet kunne fungere. Grethe erfarede hurtigt at kommunikationen mellem hende og praktikvejlederne var problematisk, hvilket de begge var enige om. Grethe beskriver, at hun erfarede en voksende frustration over at kommunikationen ikke var optimal, samt at hun oplevede ikke at få vejleding og støtte i de konkrete tilfælde, hvor hun havde brug for det i relation til en borger. I situationen rettede hun sine frustrationer mod arbejdsforholdene på stedet, men set retrospektivt, mener hun ikke, at hverken praktikstedet eller hun selv gav rum for, at hun kunne indtage positionen som elev. En rolle, der ifølge hende forudsætter, at man tager armene på ryggen, er lyttende og lærende, altså at man lægger den handlingsorienterede adfærd fra sig en stund. Misforståelserne mellem Grethe og vejlederen kan i en vis udstrækning tillægges de beskrevne forhold vedrørende den manglende opmærksomhed på Grethes

vanskeligheder ved at indtage position som elev. For Grethe blev hendes erfaring som ufaglært på et plejecenter en barriere, der gjorde det vanskeligt for hende at bestå praktikken og dermed fuldføre uddannelsen. Gretes tvivl handlede ikke om faget, men om oplevelse af, at det ikke var et godt sted for hende at være.

Ansvar som forældre

For Gabriel, der var glad for at gå på uddannelsen, og hvis drøm det var at blive assistent, var beslutningen om at stoppe på uddannelsen et spørgsmål om prioritering. Tvivlen, om hun skulle eller kunne forsætte på uddannelsen, begyndte i forbindelse med praktikforløbet.

> *"Der var mange ting kan man sige, men for fem, seks måneders siden gik jeg fra børnenes far og skulle vænne mig til at være alenemor, og så er der simpelthen bare været sket så meget og det har været rigtig, rigtig hårdt at skulle få en hverdag til at hænge sammen med et 37 timers praktikarbejde og have to børn samtidig, så det var simpelthen alt for meget, jeg kunne slet ikke følge med til sidst, jeg følte ikke, at jeg kunne være en ordentlig mor, og jeg følte ikke at jeg kunne udvikle mig nok i uddannelsen overhovedet. ..det var noget jeg tænkte igennem – meget – overvejede virkelig... om jeg kunne være en god mor, det var det der var vigtigst for mig, at jeg kunne have overskud til mine børn og lege med dem, og at det ikke ville gå ud over dem, for det påvirkede også meget mit humør".*
>
> Gabriel, frafalden assistent-elev.

Det var krævende at være i praktik, og Gabriel havde vanskeligt ved at få økonomien til at hænge sammen. Ca. 1½ måned inde i praktikforløbet kunne hun ganske enkelt ikke overskue nogen ting, og det endte med at hun måtte sige op. For Gabriel var det et nødvendigt valg, og det handlede om, at hun ikke længere kunne leve med, at hun oplevede sig som en utilstrækkelig mor. Hendes situation førte til en erkendelse af, at det, der var vigtigt for hende, blev at prioritere hendes børn og familieliv.

For Karin var overvejelserne om at stoppe på assistent-uddannelsen ikke direkte forbundet til skole eller praktikforløb, og dog var det en kombination af flere forhold, der førte til beslutningen om at stoppe. Undervejs i uddannelsen var hun blevet gravid og erfarede en voksende bekymring for, om det var forsvarligt at være elev på en somatisk afdeling med de deraf følgende krav. Karin havde både før og under uddannelsesforløbet tænkt, at hun kunne vende tilbage til sit oprindelige erhverv som blomsterdekoratør, hvis hun alligevel ikke ville være assistent. Endvidere havde gruppearbejdet i skoleperioden været en meget tung proces, der ifølge Karin havde udfordret hendes motivation for at forsætte på uddannelsen.

Fælles for Gabriel og Karins tvivl om, hvorvidt de skulle forsætte eller stoppe på assistent-uddannelsen var opvejning af, hvad der havde størst betydning for dem. Dog adskiller deres historier sig på den måde, at Gabriel ikke havde tænkte på et muligt

alternativ, mens Karin havde taget det forbehold, at det kunne være, at hun ville vende tilbage til gamle erhverv. For Gabriel, betød hendes ubetingede ønske om at gennemføre uddannelse, at hun havde presset sig selv på en måde, der betød, at hun efter afbruddet på uddannelsen skulle bruge kræfter på at komme sig.

I dette kapitel om elevernes tvivl og udfordringer er det blevet tydeligt at der på tværs af elevernes forskellige beretninger fremkomme fællestræk. For nogle af eleverne er det at fastholde motivation og interesse for faget på spil, mens andre elever oplever sig fagligt og personligt udfordret. Nogle oplever en manglende anerkendelse af deres præstationer og person. Endnu andre udfordres af egne og andre forventninger til dem som elever. Og sluttelig gør forandringer i den enkeltes livssituation at de ser sig nødsaget til at afbryde uddannelsesforløbet.

11. Elevernes handlingsstrategier når de stopper

Der er forskel på, hvordan eleverne vælger at navigere, når de møder udfordringer og tvivl, om de vil fortsætte eller ej på uddannelsen.

Fravær som handlingsmulighed

Fravær i praktikforløbet blev for nogle af eleverne en måde at handle på i en situation, hvor de havde vanskeligt ved at se en løsning eller en vej ud af den situation, de var kommet i. Tre af de elleve informanter valgte at udeblive fra praktikken, da de oplevede udfordringer, som de havde vanskeligt ved at håndtere. Fx at de havde svært ved at få vejledere, undervisere eller andre i tale omkring det, de oplevede som udfordrende, uretfærdigt eller unfair. Deres udeblivelse fra praktikken kan betragtes som en form for handlestrategi i forhold til den voksende tvivl og usikkerhed, de oplevede. For en af informanterne gav fraværet fra praktikken en tiltrængt pause, hvor hun fik overskud og mod til at opsige sin uddannelsesaftale. Fraværet var således begyndelsen på deres beslutning på at opsige uddannelsesaftalen, og for disse to elever havde det afgørende betydning, at det var dem selv, der sagde op og ikke omvendt. Fraværet og den efterfølgende opsigelse, gav dem en oplevelse af, at de havde foretaget et aktivt valg, og derved imødegik de bekymringen for at blive opsagt.
For en af de øvrige elever havde udeblivelsen fra praktikken en anden karakter, idet, det var vanskeligt hende at tage en aktiv beslutning om enten af blive eller afbryde uddannelsesforløbet. Fraværet fra praktikken var for denne elev nærmere et udtryk for, at hun havde opgivet troen på, at hun kunne gennemføre de mål, hun satte sig for. Hendes valg om at udeblive fra praktikken blev således en begrundelse praktikstedet fremførte da de opsagde hendes uddannelsesaftale. Eleven havde som sådan ikke taget et aktivt valg i forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsen.

Selv at sige op eller at blive opsagt

Seks af eleverne valgte selv at opsige deres uddannelsesaftale, og to af dem, som nævnt i ovenstående afsnit, gjorde det for at imødegå risikoen for at blive opsagt. For de øvrige fire elever, der opsagde uddannelsesaftalen, kan deres handling betragtes som et

positivt fravalg. De havde således selv truffet beslutningen, og det var dem, der tog initiativ til at afbryde forløbet. En af eleverne havde dog ventet længe med at træffe beslutningen, hvilket betød at hun ikke var på forkant med situationen og til slut så sig nødsaget til at opsige uddannelsesaftalen. Hendes håb om at fuldføre uddannelsesforløbet, gjorde, at hun opretholdte uddannelsesaftalen i længere tid, end det var hensigtsmæssigt hende.

For de fire elever, der blev opsagt, gælder, at flere at dem havde en fornemmelse af, at det ville ske, og dog blev en enkelt elev meget overrasket over hændelsen. For dem alle var opsigelserne en begivenhed, der påvirkede deres selvværd i negativ retning, og som de efterfølgende skulle bruge tid på at bearbejde. Opsigelserne havde uanset begrundelsen en negativ indflydelse på elevernes selvopfattelse og selvværd. Nogle af eleverne oplevede, at de inden opsigelsen befandt sig fastlåst i situationen, og de havde vanskeligt ved at handle eller manøvrere sig ud af det, der opleves som udfordrende og vanskeligt. Oplevelsen af manglende indflydelse på begivenhedernes gang prægede en del af dem og for to af eleverne blev det særligt belastende og demotiverende. For en af eleverne var det en lettelse, da hun blev opsagt.

Elevernes fravær kan betragtes som en måde at handle på i en situation, der opleves som uoverskuelig, og det kan være første skridt i retningen af at afbryde uddannelsesforløbet. En opsigelse uanset begrundelsen her for erfares for de fleste elever som et nederlag. For at imødegå en mulig opsigelse vælger nogle elever derfor selv at opsige deres uddannelsesaftale.

12. Perspektiver på elevernes udfordringer

På tværs af kortlægningen og de uddybende forklaringer tegner der sig fire tematikker. Temaer der indfanger karakteren af de udfordringer, som eleverne har mødt undervejs i uddannelsesforløbet. Opdelingen af udfordringer i fire emner skal betragtes som en analytisk greb, idet emnerne fletter sig ind i hinanden på forskellig vis, og som sådan kan de ikke observeres som særskilte fænomener. Fælles for emnerne er, at de på en og samme tid virker fastholdende og frastødende på elevernes motivation eller mulighed for at fortsætte det påbegyndte uddannelsesforløb.

Erfaring – barriere eller ressource?

For en del af de frafaldne elever bliver deres arbejdserfaring og kendskab til faget i nogle tilfælde et problem, når de kommer i praktik. Nogle har flere års erfaring som ufaglært eller som hjælper og har kendskab til arbejdskulturen, og hvad det vil sige at arbejde indenfor social- og sundhedsområdet. Hovedparten af dem er overbeviste om, at faget og uddannelsen harmonerer med det, de gerne vil og kan. Når de kommer i praktik, erfarer nogle af dem, at det er vanskeligt at indgå i rollen som elev, da de er vant til at udfylde en arbejdsmæssig funktion, der tilskriver dem en position som en nødvendig arbejdskraft på stedet. For eleverne kan det opleves som provokerende og udfordrende at skulle modtage råd, kritik samt at være lyttende og uvidende i et felt, som de oplever

at have kendskab til. Dette forhold indebærer for nogle af eleverne uoverensstemmelser mellem dem og vejlederen. For disse elever kan deres arbejdserfaring og modne alder betyde, at de får vanskeligt ved at gennemføre uddannelsesforløbet, og som sådan er arbejdserfaring og modenhed ikke nødvendigvis en fordel.

For en anden del af eleverne bliver manglende erfaring, forstået som ingen eller begrænset kendskab til social- og sundhedsområdet, et forhold, der gør, at de på forskellige vis overraskes over det, de møder og får vanskeligt ved at håndtere udfordringerne i særdeleshed når de kommer i praktik. Nogle af disse elever har ingen eller begrænset kendskab til kultur, normer og adfærd på en arbejdsplads og nogle af dem erfarer frustration og usikkerhed i forhold til, hvordan de skal, kan og bør agere i feltet. Under praktikforløber må de bruge megen tid og energi på, at orientere sig. Den manglende erfaring bliver problematik, når eleverne oplever, at de træder ved siden af, eller når de erfarer, at faget og kulturen på praktikstedet var anderledes end forventet. For disse elever bliver den manglende erfaring eller modenhed et forhold, der udfordrer deres muligheder for at gennemføre forløbet. Man kan sige, at deres unge alder i den henseende kan betragtes som en barriere for deres fortsatte engagement som elev på uddannelsen.

Forventninger og afklaring

Elevernes forestillinger om uddannelsesforløbet, faget og fremtiden er, uanset om de har arbejdserfaring eller ej, et emne, der ligeledes får betydning i deres møde med uddannelsen. For nogle af eleverne er forestillinger om, hvordan det skal blive, og hvordan det så rent faktisk opleves, at være under uddannelse noget, der ikke altid harmonerer. Mange elever fremhæver i deres begrundelse for at stoppe på uddannelsesforløbet, at det alligevel ikke var det. Implicit i dette ligger en antagelse om, at deres forventninger til uddannelsesforløbet og faget var en anden end det, de rent faktisk erfarede. Det er således først i mødet med uddannelsen og faget, at de får mulighed for at erfare, hvordan det er, og hvad de synes om det. Hvad elevernes overraskes over, fordeler sig over et bredt spekter af emner. Det drejer sig om lønnen, arbejdstid, mødepligt- og mødetid, engagement, det faglige niveau - både for højt for lavt - samt bestemte forestillinger om, hvordan lærere og praktikvejledere forventes at handle og håndtere eleverne og deres ønsker og behov. Hvorvidt diskrepansen mellem forestillinger og faktisk praksis relaterer sig til manglende kendskab til området, til uddannelsen, til faget eller til kravet til dem som elever, giver datamaterialet ingen entydige svar på. Diskrepansen mellem det, eleverne forestiller sig, og det de møder, træder tydeligst frem blandt de unge elever. For en stor del af de unge elever er afklaringen af, om uddannelsen er det rette valg for dem, dermed noget de har vanskeligt ved at vurdere, inden de begynder på et uddannelsesforløb.

Rolle og krav under praktikforløbet

Som elevernes beskrivelser viser, er praktikken et sårbart eller kritisk tidspunkt i uddannelsesforløbet. Det sårbare består for flere af eleverne i, at de har svært ved at afkode, hvad der forventes af dem, og hvad de skal gøre for at honorere kravene, når de

er i praktik. En del elever oplever endvidere kommunikationen med praktikvejleder og andre på praktikstedet som problematisk, hvilket i nogle tilfælde betyder, at de bliver usikre på sig selv og det, de kan. For nogle af eleverne betyder det, at der opstå en voksende tvivl, som de til sidst ser sig nødsaget til at handle på. For andre elever bliver en vanskelig kommunikation en belastning, der i nogle tilfælde gør det svært for dem at præstere, hvilket dog ikke nødvendigvis betyder, at de bliver i tvivl om uddannelsen er det rette match. Praktikforløbet er således et særligt kritisk tidspunkt i uddannelsesforløbet, hvor en del elever erfarer sig personligt og fagligt udfordret.

Som beskrivelserne viser, oplever en del af eleverne usikkerhed i forhold til, hvad der kræves af dem, og hvad der er den rette måde at navigere og opføre sig på, når de er i praktik. Rollen som elev på et praktiksted er i mange tilfælde forbundet med tvivl og uklarheder omkring, hvad det indebærer at klare opgaven som elev. Praktikken er for nogle at eleverne et nyt og fremmed felt, hvor deres personlige og faglige kompetencer kommer i spil på andre måder end i det velkendte skolemiljø.

Relationer – i klassen og i praktikken

Elevernes relationer til klassekammeraterne, til lærerne, til praktikvejledere og andre på praktikstedet har afgørende betydning for deres trivsel og motivation for at forsætte på forløbet. Et velfungerende, trygt klassemiljø har i særdeleshed betydning for grundforløbselevers vurderinger af, hvorvidt de ønsker at forsætte på skolen. Et konfliktfyldt forhold klassekammeraterne i mellem kan føre til, at elever vælger at stoppe. For PAU- og hjælper-elever har miljøet i klassen en lidt mindre betydning for deres trivsel sammenlignet med elever på grundforløb.

En vanskelig relation til praktikvejleder eller andre på praktikstedet, får betydning for, om eleverne er i stand til at tilegne sig de færdigheder og kompetencer, som der forventes af dem efter endt praktikforløb. Særligt assistent-eleverne tillægger forholdet til praktikvejleder og kollegaer på praktikstedet afgørende betydning for deres trivsel og oplevelse af, om det er svært eller let at være i praktik, og om de kan leve op til samt tilegne sig de opsatte kompetencemål.

Elevernes trivsel på skolen og i praktikken er nært forbundet til deres oplevelse af, om samværet og samspillet med de andre deltagere, uanset om det er kammerater, lærere eller praktikvejleder, fungerer, og at der er rum for, at konflikter kan løses. Elevernes trivsel undervejs i uddannelsesforløbet har således en afgørende betydning for deres motivation og mulighed for at gennemføre forløbet.

APPENDIKS

Appendiks A:

Uddybende om metode til kortlægningen

Udviklingen af spørgeskemaet er foretaget på baggrund af et deskstudy, der blandt andet omfatter samtale og interview med nuværende elever og elever, der er stoppet på et uddannelsesforløb samt samtaler med underviser og andre ansatte på SOSU C. Dette for at sikre os, at spørgsmålene var relevante for eleverne så vel som for skolen og den efterfølgende brug af resultaterne. Til validering af spørgeskema er der foretaget en afprøvning blandt seks respondenter for at afklare, om de forstod spørgsmålene, og endvidere har en konsulent fra et større konsulentfirma vurderet sammensætning af lukkede og åbne svarkategorier samt udformningen af spørgsmålene.

Sammensætning af stikprøve

Undersøgelsen er baseret på udtræk fra SOSU C`s elevregistrerings system EASY-A, der omfatter alle skolens elever. Kriterium for udtræk er elever, der stoppede på et af skolens fire uddannelsesforløb i perioden 1. januar 2011 til 30. juni 2012. Antallet af respondenter til stikprøven blev fastsat til 150 elever. Sammensætningen af stikprøven blev opgjort i forhold til det procentvise frafald på de respektive uddannelsesretninger. Dvs. fleste elever fra hjælper-uddannelsen, næst flest fra assistent-uddannelsen, derefter grundforløbet som den tredje største gruppe, og endelig udgør den pædagogiske assistent-uddannelse den mindste andel af respondenterne. Endvidere er der foretaget en vilkårlig udvælgelse af respondenter fra det beskrevne udtræk. Af de 149 respondenter var 82 % kvinder og 18 % mænd i alderen fra 19 til 60 år.

Telefoninterview

Indsamling af data er foregået som telefoninterview, primært i dag- og eftermiddagstimerne over en periode på fire uger og er foretaget af projektgruppen, dvs. kvalitetskonsulenten og antropologen. På baggrund af information om undersøgelsens formål, respondentens anonymitet samt interviewets varighed har respondenterne tilkendegivet samtykke om deltagelse i undersøgelsen. Respondenternes besvarelser er skrevet ind i et elektronisk spørgeskema skemaet undervejs i interviewet.

Alle data fra interviewene er skrevet ind i Excel, hvori beregninger er foretaget. De uddybende besvarelser er inddelt og kategoriseret i forhold til de respektive tematikker, der formede sig på baggrund af besvarelserne. Således består en kategori af en til flere begrundelser, der berører samme emne.

Fordelen ved at kontakte respondenterne pr. telefon i stedet for at udsende spørgeskemaer er en øget svarprocent og det forhold, at det er muligt at spørge ind til supplerende forklaringer samt at kvalificere spørgsmålene, hvis der skulle være brug for

dette. En ulempe ved telefoninterviewet er, at respondenten indirekte kan påvirkes af måden, der spørges på, samt det forhold, at besvarelsen foregår i en dialog med intervieweren.

Endvidere har opkald til respondenterne i dag- og eftermiddagstimerne haft betydning for, hvem det har været muligt at træffe. De respondenter, vi har fået kontakt med, har således haft mulighed for at kunne tale uforstyrret i dagtimerne, hvorfor man må antage at en vis bias i gruppen af respondenter har fundet sted, da det må antages, at ikke alle respondenter er lige tilgængelige på dette tidspunkt af dagen.

Det forhold, at vi som interviewer har præsenteret os som ansatte ved SOSU C, kan ligeledes have haft betydning for, hvordan respondenterne har besvaret spørgsmålene. Man kan forestille sig, at det for nogle af respondenterne måske har været vanskeligt at fremføre kritiske synspunkter om skolen.

En anden fordel ved, at undersøgelsen er forankret i SOSU C, er adgangen til information om hvilke elever, der er faldet fra, men også når resultaterne af undersøgelsen skal omsættes i indsatser for at få flere elever til at gennemføre uddannelsen. En fordel ved, at spørgeskemaet også har åbne svarkategorier er, at respondenterne har haft mulighed for med egne ord at forklare sig. Derved generes et datamateriale, der er baseret på respondenternes egne formulering og definition af problemstillinger i forbindelse med beslutningen om at stoppe på uddannelsen. En ulempe med dette ligger primært i den efterfølgende bearbejdning af materialet samt det forhold, at nogle respondenter på den måde har haft særlig meget `taletid`.

På baggrund af respondenternes uddybende besvarelser er det blevet muligt at udarbejde ´forklaringskategorier´. Der er således foretaget en fortolkning og kategorisering af respondenternes uddybende svar. Fordelen ved denne tilgang er, at respondenternes vægtning af, hvad de betragter som centralt for deres beslutning om at stoppe på uddannelsen, træder tydeligt frem. En ulempe ved tilgangen er, at en sammenligning på tværs af uddannelsesretningerne besværliggøres af de forskellige forklaringskategorier. Da det centrale omdrejningspunkt for den samlede frafalds- og fastholdelsesundersøgelse er de frafaldne elevernes perspektiv på årsagerne, understøtter denne metodiske tilgang bestræbelserne på at lade elevernes stemmer komme til orde.

Det tidslige aspekt har haft betydning for genereringen af datamaterialer i den forstand, at det er et ½ til 2 år siden, at respondenterne har afbrudt uddannelsesforløbet. Svarene er således baseret på et tilbageblik på begivenhederne, og respondenterne har haft tid til at bearbejde deres forståelse af, hvorfor de valgte at stoppe på uddannelsesforløbet. De har således distanceret sig fra begivenhederne, der førte til deres valg om at stoppe på uddannelsen. Fordelen ved de retrospektive besvarelse er, at materialet kan udsige noget om den langsigtede betydning af valget om at afbryde et uddannelsesforløb. En ulempe er dog, at nogle af respondenterne har haft svært ved at genkalde sig, hvad der præcist skete, og oplevelser i forbindelse med afbrydelsen har måske fået en anden

karakter. Herved har udsagn om hændelsen ikke samme aktualitet, som hvis respondenterne nyligt var stoppet på uddannelsen.

Uddybende om kvalitative interview

To af informanterne gik på PAU, to/fire på Social- og sundhedshjælperuddannelsen, fire på social og sundhedsassistent-uddannelsen og den sidste gik på ordinært grundforløb. Interviewenes varighed er mellem 43 og 64 minutter, og to/tre af interviewene er foretaget på skolen, seks af interviewene foregik på caféer i elevernes nærområde, og endelig er to interview udført hjemme hos informanterne. Informanterne er i alderen 17 til 42 år, syv af informanterne er mellem 20 og 28 år. To ud af de elleve informanter er mænd - resten kvinder. Interviewene er foretaget over en periode på fire måneder. Alle interviewene er optaget på digital optager, og seks ud af elleve er transskriberet. Alle informanter har fået skriftlig og
mundtlig information om undersøgelsen og har underskrevet samtykkeerklæring, der giver dem mulighed for at trække sig fra deltagelse, hvis de skulle ønske dette.

Kriterium for udvælgelse af informanter var, at de netop havde afbrudt deres uddannelsesforløb, således at deres erfaringer om begivenheden og forløbet op til beslutningen var så aktuelle og præsente i deres hukommelse som muligt. For hurtigt at skaffe adgang til information om mulige informanter blev afdelingernes mapper over de sidst registrerede frafaldne elever anvendt. Det betød blandt andet, at elever fra assistentuddannelsen derved ikke var inkluderet i gruppen af informanter, hvilke man kan argumentere for ikke har den store betydning, da det var en forundersøgelse.

Det viste sig at være vanskeligt at finde elever fra grundforløbet der ønskede at deltage i et interview. Flere gav udtryk for at de ikke havde så meget at sige, da de var holdt op fordi de havde fundet ud af, at de ville noget andet eller var blevet opsagt, hvilket var årsager de ikke mente behøvede yderligere forklaring. Måske kan deres afvisning af deltagelse i interview delvist begrundes i deres forholdsvis unge alder og deraf følgende usikkerhed overfor at skulle stå til regnskab for deres valg. Jeg valgte derfor at spørge nogle af de nuværende grundforløbselever, om de havde kontakt til frafaldne klassekammerater. Dette var tilfældet og herigennem blev den sidste informant hvervet. Det forhold, at informanterne blev kontaktet pr. telefon, betød blandt andet, at de ikke havde haft mulighed for på forhånd at tage stilling til, om de ville deltage, og for nogle af dem vagte det undren at blive ringet op at en ansat fra den skole, de havde valgt at droppe ud af.

For alle de interviewede informanter gælder, at de gerne ville fortælle deres historie, uanset hvordan deres forløb havde formet sig. Flere gav udtryk for at de var glade for at skolen var interesserede i at høre deres mening og perspektiv på valget om at afbryde uddannelsen. Gruppen af informanter synes ikke at være kendetegnet ved en overvægt af nogen særlige karakteristika udover det at de havde gjort sig mange tanker i

forbindelse med deres valg om at afbryde uddannelsesforløbet og havde lyst og tilsyneladende brug for at fortælle om det.

Appendiks B:
Bilag I

Spørgeskema, frafaldne elever fra på SOSU C.

Respondent ☐

Samtykkeerklæring ☐

1. **Uddannelsesretning**
   - Grundforløb ☐
   - Social og sundhedshjælperuddannelse ☐
   - Social og sundhedsassistentuddannelse ☐
   - Pædagogisk assistentuddannelse ☐

2. **Køn**
   - Kvinde ☐
   - Mand ☐

3. **Alder** ☐

4. **Hvor langt kom du i uddannelsesforløbet, da du stoppede?**

   ☐

   - Skoleperiode 1 ☐
   - Skoleperiode 2 ☐

Skoleperiode 3 ☐

I begyndelsen af praktikforløbet ☐
I midten af praktikforløbet ☐
I slutningen af praktikforløbet ☐

5. Hvad var den vigtigste årsag til at du stoppede på uddannelsen (hændelse eller andet)?

6. Kan du sige noget mere om din begrundelse?

Forhold der skyldes skolen ☐
Forhold der skyldes praktikken ☐
Forhold der skyldes uddannelsen ☐
Personlige forhold ☐
Positive forhold/positiv afklaring ☐
Andre forhold ☐

7. **Oplevede du, at skolen/praktikken interesserede sig for, at du fuldførte uddannelsen?**

Ja ☐
Nej ☐

Uddybning: Hvordan kunne du se, at de (ikke) interesserede sig for det?

8. **Hvem talte du med i forbindelse med valget om at stoppe på uddannelsen** ☐

Min kontaktlærer ☐
Lærere på skolen ☐
Afdelingslederen ☐
Psykologisk rådgivning ☐
Specialpædagog ☐
Mentor ☐
Praktikvejleder ☐
Andre ☐

Uddybning: Hvad talte I om?

9. Var det en god beslutning for dig at stoppe?

Ja ☐

Nej ☐

Uddybning: Hvorfor var det (eller var det ikke) en god beslutning?

10. Kunne SOSU C have gjort noget, så du havde ændret din beslutning om at stoppe?

Ja ☐

Nej ☐

Uddybning: Hvad skulle de/skolen havde gjort?

Eller

Uddybning: Hvorfor kunne de/skolen ikke gøre noget?

11. Hvad laver du i dag?

Er under uddannelse ☐

Er i arbejde

- Inden for sosu-området ☐
- Uden for sosu-området ☐

Er jobsøgende ☐

Andet, andre ting ☐

Uddybning: Hvilken uddannelse, arbejde? Hvilket job søges eller andet?

Appendiks C:
Bilag II

Interviewguide til grundforløbselever der lige er droppet ud

Gennemgang af samtykkeerklæring, herunder anonymitet, hvordan interviewet tænkes anvendt og muligheden for at trække sig fra deltagelse.

Om baggrund og uddannelsesretning

- Hvor gammel er du?
- Hvordan bor du – alene eller sammen med nogen?
- Hvad lavede du, inden du gik på SOSU C?
- Hvor længe har du gået på SOSU C?
- Hvilket grundforløbshold gik du på (varighed)?
- Hvad var dine planer efter endt grundforløb? (Ville du fortsætte på social- og sundhedshjælper eller PAU-uddannelsen)?

Motivation (demotivation)

- Hvordan fandt du ud af, at du ville på SOSU C?
- Er der nogen, der har været involveret i din beslutning om at begynde?
- Har du haft samtaler med din UU-vejleder omkring dit valg?
- Hvad talte I om?

- Kan du kort beskrive, hvordan det var at gå i folkeskolen, tiende klasse, eller det du lavede, inden du begyndte på SOSU C.

- Hvilke forventninger havde du til grundforløbet, inden du begyndte?
- Er der noget, der har overrasket dig undervejs i uddannelsesforløbet?

- Kan du beskrive, hvordan det var at gå på uddannelsesforløbet?
    - Hvordan var det i klassen? – det sociale det faglige
    - Hvordan var det at være i praktik?

- Hvad synes du der var godt ved uddannelsen (klassen, undervisningen, praktik eller andet)?
- Hvad synes du var dårligt/mindre godt ved uddannelsen?
- Var der noget, der var svært for dig (fagligt socialt eller andet)?
- Var det noget, du synes var nemt/let for dig at gøre/lave?

- Hvornår begyndte du at tvivle på, om du ville fortsætte på uddannelsesforløbet på SOSU C?

- Hvad handlede din tvivl om?
- Kan du beskrive hvad der skete op til dit valg om at stoppe på SOSU C?

- Snakkede du med din familie, kæreste, venner eller andre i din omgangskreds om, at du overvejede at stoppe uddannelsen?
- Hvis ja, hvad talte I om? Hvis nej, hvorfor ikke?
- Og havde de en mening om, hvad du skulle gøre?
- Hvis ja, har deres mening påvirket dit valg?

- Talte du med nogle af dine klassekammerater om, at du overvejede at stoppe på uddannelsen?
- Talte du med din UU-vejleder?

- Ved du, hvad de andre fra din klasse tænkte om, at du valgte at stoppe?
- Og ved du om, der var andre fra din forløb, der stoppede?

- Hvordan var det at droppe ud af uddannelsen?
- Hvordan har du det med beslutningen i dag?

- Tror du, at der var noget, der kunne have fået dig til at blive på uddannelsen (f.eks. en anden klasse, andre lærer, anden undervisningsform eller andre forhold)?

- Kunne du forestille dig at genoptage uddannelsesforløbet på SOSU C?
- Hvis ja, hvad skulle der til, for at du ville gøre det?

Støtte og vejledning

- Har du haft eller selv været mentor?
- Hvis ja, beskriv hvordan det var?
- Hvis nej, hvorfor ikke?

- Har du talt med fastholdelsesmentor, psykologisk rådgivning eller modtaget hjælp fra specialpædagogerne?
- Hvis ja, beskrive hvordan det var?

Nu og fremtid

- Hvad laver du nu?
- Har du planer for din fremtid? – hvad handler de om?
- Hvad er vigtigt for dig i dit liv lige nu?

Afslutning

- Er der noget, som vi ikke har været inde på, og som du synes er vigtigt i forbindelse med dit valg om at stoppe på SOSU C?

Appendiks D:
Bilag III
Interviewguide til hovedforløbselever der lige er droppet ud

Gennemgang af samtykkeerklæring, herunder anonymitet, hvordan interviewet tænkes anvendt og muligheden for at trække sig fra deltagelse.

Om baggrund og uddannelsesretning

- Hvor gammel er du?
- Hvilken uddannelsesretning/forløb gik du på?
- Hvad lavede du, inden du gik på SOSU C?
- Hvor længe har du gået på SOSU C?

Motivation (demotivation)

- Hvordan fandt du ud af, at du ville på SOSU C (nævn uddannelsesretning)?
- Og hvorfor valgte du netop den uddannelse?
- Er der nogen, der har været involveret i din beslutning om at begynde?
- Hvilke forventninger havde du til uddannelsesforløbet inden du begyndte?
- Er der noget, der har overrasket dig undervejs i uddannelsesforløbet?

Skolen, undervisning og praktikforløbet

- Kan du beskrive, hvordan det var at gå på uddannelsesforløbet?
    - Hvordan var det i klassen? – det sociale det faglige?

- Hvordan var det at være i praktik?
    - Hvad skulle du lave?
    - Hvilken afdeling var du på?
    - Var der andre elever på afdelingen?
    - Hvordan var din kontakt med vejleder/kollegaer på stedet?
    - Hvordan var din kontakt med kontaktlæreren undervejs i praktikken?

- Hvad synes du, der var godt ved uddannelsen (klassen, undervisningen, praktik eller andet)?
- Hvad, synes du, var dårligt/mindre godt ved uddannelsen?
- Var der noget der var svært for dig (fagligt socialt eller andet)?
- Var det noget, du synes var nemt/let for dig at gøre/lave?

Tvivl

- Hvornår begyndte du at tvivle på, om du ville fortsætte på uddannelsesforløbet (nævn uddannelsesretning) på SOSU C?
- Hvad handlede din tvivl om?
- Kan du beskrive, hvad der skete op til dit valg om at stoppe på SOSU C?

- Hvordan var det at droppe ud af uddannelsen?
- Hvordan har du det med beslutningen i dag?

- Snakkede du med din familie, kæreste, venner eller andre i din omgangskreds om, at du overvejede at stoppe uddannelsen?
- Hvis ja, hvad talte I om? Hvis nej, hvorfor ikke?
- Og havde de en mening om, hvad du skulle gøre?
- Hvis ja, har deres mening påvirket dit valg?

- Talte du med nogle af dine klassekammerater om, at du overvejede at stoppe på uddannelsen?
- Ved du, hvad de andre fra din klasse tænkte om, at du valgte at stoppe?
- Og ved du om, der var andre fra din forløb, der stoppede?

- Tror du, at der var noget, der kunne have fået dig til at blive på uddannelsen (f.eks. en anden klasse, andre lærer, anden undervisningsform eller andre forhold)?

- Kunne du forestille dig at genoptage uddannelsesforløbet på SOSU C?
- Hvis ja, hvad skulle der til, for at du ville gøre det?

Støtte og vejledning

- Har du haft eller selv været mentor?
- Hvis ja, beskriv hvordan det var?
- Hvis nej, hvorfor ikke?

- Har du talt med fastholdelsesmentor, psykologisk rådgivning eller modtaget hjælp fra specialpædagogerne?
- Hvis ja, beskrive hvordan det var?

Nu og fremtid

- Hvad laver du nu?
- Har du planer for din fremtid? – hvad handler de om?
- Hvad er vigtigt for dig i dit liv lige nu?

Afslutning

- Er der noget, som vi ikke har været inde på, og som du synes er vigtigt i forbindelse med dit valg om at stoppe på SOSU C?

En kvalitativ undersøgelse af grund- og hovedforløbselevers forklaringer på, hvorfor de stopper et uddannelsesforløb på SOSU C

Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium
marts 2013

Partnerne i Det erhvervsrettede uddannelseslaboratorium: